National Library 55253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. K1A ON4
L.
National Library
Bibliothèque nationale
JUL 25 1985
NEWSPAPER DIVISION
DIVISION DES JOURNAUX

VABA EESTLANE

Second class mail registration number — 1089.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 51 (3164) XXXIV aastakäik

Teisipäeval, 9. juunil 1985 — Tuesday, July 9, 1985

Üksiknumbri hind 70 senti

Viikingipuri paistis üle telklinna

Eestlaste menukas esinemine pärandipäeval — Saunaliste saba eesti sauna ukse ees — Meie poisid on populaarsed

Pühapäeval, 7. juulil toimus n.n. pärandipäev Kanada Jamboree Põdra all-laagris, kus ligi pool tundi kavast oli antud eestlastele. Eesti poisid nahast sõjasärkides ja sini-valgetes mürumütsides esitasid laule, esinduse juht Harold Kivi tutvustas eestlaste ajaloolist tagapõhja ja dr. Jaan Roosi skaudiperekond esines rahvapillide kvintetiga. Meie poiste esinemist jälgis ja elas kaasa teiste seas umbes sajapealine eesti publik. Ilusates laagrisärkides eestlased on laagris populaarsed. Reede hommikul tuli kaua oodatud tuleluba Guelphi tuletõrjejuhilt ja sellest peale tossab laagris eesti sauna korsten ning saunaliste saba ootas järge sauna telgi ukse ees.

CJ'85 — Kanada ülemaaline skautide jamboree Guelphi looduskaitsepiirkonnas tehisjärve kaldanõlvakutel sisaldab umbes 10.000 poissi ja paartuhat juhti ning korraldajat. Vana skaudi silmaga hinnates võib laagris olla 3—4-tuhat telki. Tänapäeval ei ole telgid enam valged ega kaitsevärvi, vaid kõikides mõeldavates värvides ja mulje laagrist on nagu suurest lilleväljakust, mille kohal lehvivad Kanada, provintside, linnade ja skautüksuste lipud. Põdra all-laagris, otse peatee vastas paistab üle värviliste telgikatuste eestlaste viikingilaeva ruuge-valge-küüduline puri, täis puhutud mahedas suvetuules. Üle purje paistab lipumast, mille raa otstesse on heisatud Kanada ja Eesti lipud.

Kaks telkide rivi ja köök-söögitelgi kõrge valge katus, neli odade külge riputatud kilpi Eestit tutvustava informatsiooni ja teadetega ning suur raamile pingutatud nahk — „külalisraamat" jätavad „Estonia" purjekirjaga laagrikülast äärmiselt korraliku ja imponeeriva mulje.

Laagrikülas ringi vaadates paraneb hea mulje veelgi. Külalisraamatu naha ühel küljel on Kanada kaart ja jamboreede märgid, millest eestlased kunagi osa on võtnud. Teisel küljel on Põhja-Euroopa kaart Balti rahvaste lippudega. Mõlemad küljed on nimede kirjutamiseks ja igaüks võib käe panna oma kodukohale kaardil. Nahamaaling on skaudijuht Peeter Lõugas'e töö. Taamal on nelinurkne telk, mille laest vaatab välja korstnatoru ja seinal on suur silt „Eesti saun". Eesti vendurskautide telgid asuvad veidi kaugemal ja kuuluvad tegelikult vendurite Kopra all-laagrisse.

Pühapäeval, mis oli kuulutatud Eesti päevaks, kogunes laagrisse palju eesti külalisi — skaudi- ja gaidijuhte, jambo-poiste vanemaid, vanavanemaid ja sugulasi. Kogunemiskohaks kujunes meie esinduüksuse laagriküla, kust lähtudes käidi vaatamas kogu suurt telklinna. Eesti poiste esinemine liilitati Põdra all-laagris toimuva suure „shou" raamidesse, et külalistele pakkuda mitmekülgsemat kava. Laval esinesid preeria külalaulikud, ukraina ja indiaani tantsijad ja hindud Calgaryst „tondivokkidega".

Eesti poisid olid esinemisel parknahast sõjasärkides ja sinistes valge ristiga murumütsides ning jätsid toreda viikingi-jõugu mulje.

Nende esinemist juhtis Eesti esinduse juht Harold Kivi. Ta kutsus külalisi eesti sauna ja poisid esitasid saunalaulu „Ants oli aus saunamees" kolmes „kohalikus" keeles — eesti, inglise ja prantsuse tõlkes. Rahvas laulis ja plaksutas refrääni kaasa. Eesti ja vanas inglise keeles esitati runolaul taeva loomisest. Selle esitamisel laulis eeslaulja teksti, mida poisid kordasid trummi saatel. Lisaseletuseks ettekandele oli lühike ülevaade eesti viikingiajast, mida üldiselt ei tunta — viikingiteks peetakse ju ainult skandinaavlasi.

Järgmisena esines dr. Jaan Roosi skaudiperekond — Jaan, Reet ja lapsed Marja-Leena, Martin ja Riki eesti rahvariietes ja vanadel rahvapillidel. Orkestrit ja pillisid tutvustas humoorikalt Marja-Leena ja orkester mängis kuus palá — eesti rahvalaule ja skaudilaule.

Telksaun laagris, saunameesteks Asko Kütti ja Vikk Vessmann, töötas õhtupoolikul ja oli erakordselt populaarne. Sauna ukse ees oli ootajate järjekord ja meie oma poisid said sauna õhtul enne magama minemist. Saun sai tegevust alustada alles reede hommikul, kuna Guelphi tuletõrjejuhil ei olnud varem võimalust asja kontrollida. Laagris valitseb teatavasti täielik tulekeeld ja isegi lõkkeõhtud toimuvad ilma lõkketa. Tuletõrjejuht nägi sauna ilmsesti esmakordselt, sest ta esitas nõude, et saunas peab olema nuga, millega saab saunatelgi seina augu lõigata, kui tuleõnnetus peaks puhkema. Mingit õnnetuse võimalust saunas aga ei saa olla, kuna leili annab peenemat sorti soome sauna-ahi, mille Evald Oder lubas laagris „sisse

(Järg lk. 3)

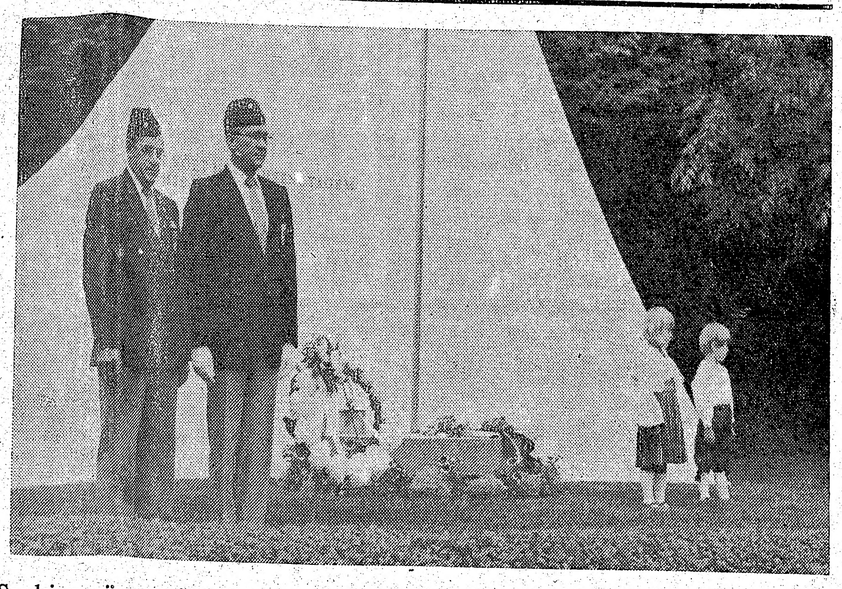

Seedrioru päevase aktuse üheks osaks oli kõigi Eesti eest langenute mälestamine, mis puhul monumendi ette asetati sõjakaaslaste poolt pärg ja Seedrioru kasvandike poolt kohalikelt nurmedelt nopitud lilli. Pildil vasakult Hamiltoni Eesti Võitlejate Ühingu liige H. Lember ja Toronto Eesti Võitlejate Ühingu abiesimees R. Moks, paremal kaks väikest kasvandikku.

Foto: Vaba Eestlane

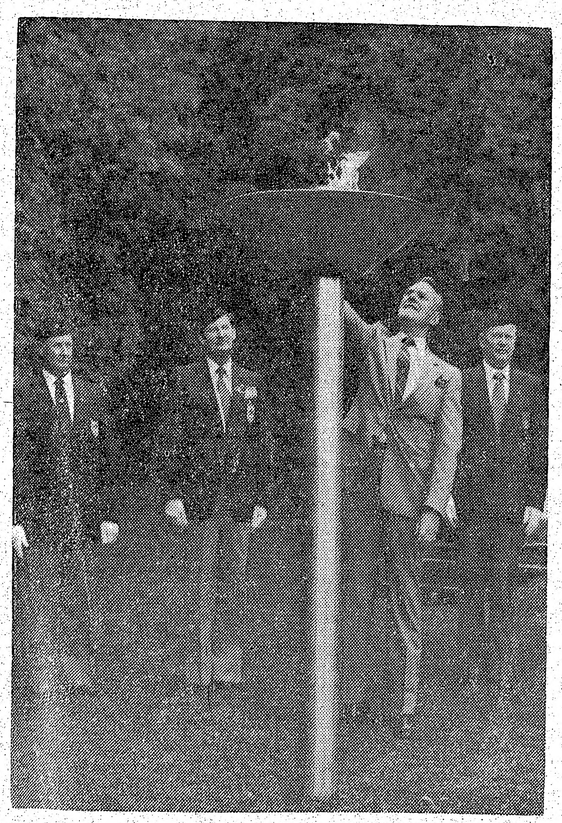

Eesti Vabariigi aupeakonsul Ilmar Heinsoo Seedrioru 30. aastapäeva aktusel võidutuld süütamas. Pildil vasakult D. Kase, Ü. Tamre ja H. Sepp. Foto: Vaba Eestlane

E. V. aupeakonsul I. Heinsoo USA aastapäeva koosviibimisel

Neljapäeval, 4. juulil toimus vastuvõtt USA suursaadiku Paul Robinsoni ametiresidentsis Ottawas. Eestlasist olid saanud kutsed Eesti Vabariigi aupeakonsul Ilmar Heinsoo abikaasaga, EKN abiesimees Ottawas Walter Pent. Vastuvõtust võttis osa kuni 400 isikut, nende hulgas Kanada peaminister Brian Mulroney, finantsminister Michael Wilson ja mitmekultuuriminister Jack Murta, paljude saatkondade esindajad, muuseas ka N. Liidu sõjaväeline esindaja polkovniku mundris. Meelelahutuslikus osas esines Kanada sõjaväeosa täspsusdrilliga.

Gorbatshov ülendas Gromõkot

MOSKVA — N. Liidu kommunistliku partei juht ja riigi tegelik valitseja Mihhail Gorbatshov, kes pidi 1. juulil ettenähtud poliitbüroo koosolekul tehtama eelmiste valitsejate eeskujul presidendiks, on otsustanud mitte võtta vastu presidendi ametikohta.

Selle asemel N. Liidu juht esitas parteijuhile, on Gorbatshovi poolt presidendiks praeguse välisministri, tehtud,
75-aastase Andrei Gromõko. Presidendi koht on peamiselt tseremoniaalne ja ilma võimuta.

vältimaks isiklikku ülendust, mida praktiseetisid kolm eelmist parteijuhti,

Kremli vaatlejad arvavad, et see ebatavaline eemaldumine traditsioonilisest presidendikoha andmisest kes üsna kohe peale parteijuhiks saamist end „kroonisid" ka presidenditiitliga.

Rivaal kõrvaldati

Gorbatshov kindlustab positsiooni poliitbüroos

MOSKVA (AP) — Grigori Romanov, keda kunagi peeti Kremli juhipositsiooni kandidaadiks, vabastati oma kohalt kõikvõimsas poliitbüroos. Juhtunut peetakse järjekordseks Gorbatshovi sammuks kindlustamaks oma positsiooni, kuna Romanov asendati grusiinlase Shevardnadzega, kes olevat samuti tugevama distsipliini ja majanduslikkude reformide pooldaja nagu Gorbatshov.

Tassi teatel vabastati 62-aastane Romanov oma kohalt N. Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee koosolekul „tervislikel põhjusil". Kuulujutud ta kõrvaldamisest olid käibel juba pikemat aega, kuna Romanov, kes oli vastutav rasketööstuse ja sõjaliste jõudude eest, olevat olnud Gorbatshovi parteijuhiks valimise vastu. Tassi teade ei sisaldanud kombekohaseid kiidu- ja tänusõnu vallandatava suurtest tegudest, mida peetakse kindlaks märgiks, et Romanov on langenud ebasoosingusse.

Kuulujutud Romanovi pillavatest eluviisidest väidavad, et Romanov olevat laenanud kuulsast Hermitaazhi muuseumist Katariina Suure lauaserviisi oma tütre pulmadeks, millest mitmed nõud olevat purustatud pulmapeo jooksul. Teine kuulujutt teab öelda, et Romanov, ignoreerides partei juhtnööre, olevat elanud koos ühe tuntud meeleolulauljannaga Leningradist.

Nad olevat eksikombel purjetanud Romanovi jahil väljaspoole N. Liidu vetest, tekitades sellega rahvusvahelise skandaali.

On märkimisväärt, et partei ei püüdnud neid kuulujutte sumbutada, mis veel enam viitab Romanovi langemisele ebasoosingusse.

Romanovi asendaja Shevardnadze sai tuntuks oma karmikäelise korruptsiooni vastu võitlemisega Gruusias, kui ta määrati selle liiduvabariigi partei juhiks 1972. aastal.

Soomlased on ettevaatlikud

Soome minister teatas seadusest balti meeleavalduse tõkestamiseks

Soome võimud ei luba mingisuguseid aktsioone, mis võiksid ohustada või segada euroopa julgeoleku- ja koostöökonverentsi 10-aasta juubelit, mida tähistatakse Helsingis kuuvahetusel juuli-august.

Otsuse tegi teatavaks Soome siseminister Matti Luttinen, kes vastas Eduskunna või parlamendi nn. küsimustetunnis esitatud küsimusele: kas teatud lääne emigrantideorganisatsioonidel lubatakse demonstreerida juubelis osalevate riikide vastu.

Küsija mõtles antud juhul balti noorte poolt korraldatavale Vabaduslaevasõidule, mille sihtsadamaks on just Helsingi.

Ministri vastus annab selge viite sellele, et soome politsei käitub äärmiselt resoluutselt eksiilbaltlaste võimalike katsete puhul teha propagandat oma tõekspidamiste eest seoses Helsingis peetava juubelikonverentsiga.

Kui 1970-ndatel aastatel Helsingis toimusid konverentsi tippkohtumised ja välisministrite konverents,

olid eksiilbaltlased samuti äärmiselt range kontrolli all.

Alles hiljuti kinnitas Soome parlament eriseaduse, mis annab politseile võimupiirid kui on vaja kindlustada korda ja julgeolekut juubelikonverentsi ajal.

Muuhulgas sai politsei õiguse kontrollida kirju ja saadetisi

— on ju näiteks võimalik, et mõni kiri või pakk on maskeeritud pommiks.

Parlament aga lühendas teatud määral aega, mil eriseadus on Soome pealinnas kehtiv.

Arno Ambel Ontario mitmekultuurilise nõukogu liikmeks

Ontario peaminister Frank Miller tegi enne ametikohalt lahkumist teatavaks veel mitmeid nimetamisi Ontario mitmekultuurilisse nõukogusse (Ontario Advisory Council on Multiculturalism and Citizenship). Nii määrati kaheks aastaks nõukogu presidendiks ukrainlasest advokaat Stanley W. Frolick, abipresidendiks Hanny A. Hassan Londonist, Ont. Uute liikmete hulgas on eestlane Arno Ambel Sault Ste. Mariest, kes on sealse ooperiühingu president ja Eesti Evangeelse Luteri koguduse eslmees.

LAURITSAPÄEV JÕEKÄÄRUL 10. augustil 1985

Harjumaalaste Koondis

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TEGEVTOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETAJA: Olaf Kopvillem

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Träss

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $54.—, poolaastas $30.— ja veerandaastas $16.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $68.—, poolaastas $37.— ja veerandaastas $19.—

Aadressi muudatus 70 c. — Üksiknumbri hind 70 c.

KUULUTUSTE HINNAD:
üks toll ühel veerul: $5.00, esiküljel $5.50

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

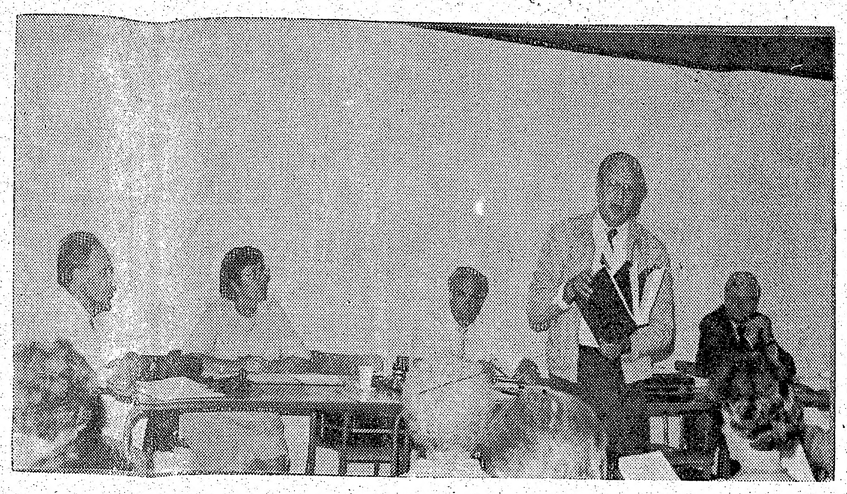

ESTO-84 peakomitee juhatus andis majandusliku ülevaate kus selgus, et pidustuse puhastulu on üle $270.000 dollari. Pildil juhatusliikmed, vasakult dr. E. Aruja, Lydia Aruvald, esimees Toomas Metsala, majandusjuht Nikolai Valge ja laekur T. Kõhelik.
Foto: Vaba Eestlane

Kommentaar

Bandiidid, terroristid ja vabadusvõitlejad

Pärast Teise maailmasõja lõppu võitlesid nõukogude sõja- ja miilitsavõimud Balti lilduvabariikides metsa taandunud fashistlike vägede riismetega, keda nimetati bandiitideks. Nii nõukogude terminoloogia kohaselt. Meile olid need metsavennad ja vabadusvõitlejad. Praegu võitlevad nõukogude sõdurid ja Afganistani valitsusväed sealsete bandiitidega, keda Pakistani kaudu toetavad Ameerika imperialistid. Meie kohaselt püüab N. Liit oma sõjajõudude ja Afganistani punase nukuvalitsuse vägedega lämmatada selle mägise maa elanike vabadusvõitlust.

Põhja-Iirimaal ja nüüd ka mitmel pool Inglismaal tegutsevad iiri terroristid. Iiri rahva arusaamade kohaselt on need iiri vabadusvõitlejad, kes püüavad oma maad vabastada inglaste valitsuse alt ja ühendada Iiri Vabariigiga. Liibanonis ja mitmel pool Lähis-Idas tegutsevad araabia terroristid, kes igal võimalikul viisil püüavad kahjustada Israeli ja tema seljataga seisva Ühendriikide huvisid. Selles halastamatus võitluses ei heideta armu süütutele inimestele — teadlastele, ajakirjanikele ja üks-kõik-kellele. Lennukite kaaperdamisel, plahvatuste organiseerimisel ja pantvangide võtmisel võib igaüks sattuda terrorisõja rindejoonele.

Nõukogude ürituste hindamisel oleme me kindlalt antikommunistlikul poolel, kuna N. Liit on ka meie vaenlane. Kui aga küsimuses on mõne araabia rahva või vaesusesse ekspluateeritud lõuna-aafriklaste või ladina-ameeriklaste vabadusvõitlus — millisele poolele me siis asume? Kas iirlaste vabadusvõitlus on vähem õigustatud kui eestlaste oma? Meil puuduvad põhimõttelikud seisukohad maailmas toimuvate võitluste hindamisel. Kui me kõnnime jala, siis oleme vihased hoolimatutele autojuhtidele. Kui aga istume rooli taga, siis kirume jalajäijaid, kes koperdavad meie teel.

Ühes asjas peame siiski asuma põhimõttelikule ja tänapäeva sündmustele rajatud seisukohale. Väikesed rahvusgrupid ei ole võimelised vanal konventsionaalsel viisil sõtta astuma suurvõimudega. Iiri Vabariik ei saa sõjaga lahendada Põhja-Iirimaa küsimust. Argentiina ei saa sõjaga omandada Falklandi saari, mis geograafiliselt on tema ja ajalooliselt Inglise omad. Kilustatud armeenlased ei ole suutelised alustama sõjakäiku Türgi vastu. Kreeka ja Türgi ei saa sõjaga lahendada kahe erineva rahvastikuga Küprose küsimust, Palestiina araablased ei saa sõjaga võtta Gaza liivariba ega Jordani läänekallast. Lõuna-ameeriklased ei saa vabaneda Ühendriikide majanduslikust dominatsioonist ja ekspluateerimisest mingisuguse sõjalise aktsiooniga.

Sellepärast on asutud kõiki neid lahendamatuid küsimusi lahendama moderniseeritud partisanisõjaga. Vanaaegne partisan tegutses metsas ja vaenlase tagalas. Moodne partisan tänapäevases linnastunud maailmas tegutseb asfaldi ja tsemendi-džunglis, aga ikka vaenlase tagalas. Niisugust partisani nimetatakse enamasti terroristiks.

Lahendamata on, kas terrori-partisanid suudavad saavutada oma võitluste sihte ja valitsusi sundima järeleandmisele. Millal näiteks on küllalt inglise sõdurite mõrvamisest Põhja-Iiris ja Inglismaa taandub? Või kui palju Türgi diplomaate ja ametisikuid tuleb püstolkuulipilduja tulega peeneks hakkida enne kui armeenlased saavad eluõiguse ja röövitud kodumaa tagasi? Kuidas ja millal saavad valged ja mustad ühise keele ja vastastikuse arusaamise Lõuna-Aafrikas?

Võib kahelda, kas linna-partisanide terroritaktika üldse mingeid tulemusi annab. Aga — sedasama taktikat tarvitades saavutati iseseisev Israeli riik. Ja sama taktika parimad käsiraamatud — ükskõik, millises keeles, on nõukogude autorite sulest.

HJ

Keelekonflikt

Igal kevadsuvel kui registreeritakse lapsi suvekodudesse või noortelaagritesse, kerkib uuesti keeleprobleem. Suvekodu Jõekäärul ei võta vastu umbkeelseid lapsi. Gaidi- ja skaudijuhid on korduvalt arutlenud umbkeelsete noorte vastuvõtmist noortelaagritesse ja ka seal on tänaseni seisukoht nende suhtes — rangelt eitav. See kehtib Kanada kohta, kuuldavasti on Rootsis ja Ühendriikides leebem suhtumine umbkeelsetesse.

Umbkeelsete noorte vanemad pahandavad sageli, et nende üritus — toimetada lapsi eesti noorte seltskonda keele õppimise sihiga — ei leia suvekodude ja noortelaagrite korraldajatelt vastutulekut. Nad küsivad — miks räägitakse ja propageeritakse eesti keele õpetamist noortele, kui selleks praktilist võimalust ei anta? Vastus sellele küsimusele on enamasti kibe eteheide vanematele — kui teie kodus alatiselt lapsega koos viibides ei ole vaevaks võtnud eesti keelt õpetada, siis ärge tulge seda tahtma kasvatajatelt ja juhtidelt, kes noortega tegelevad ainult lühemat aega ja ainult teatud tundidel päevas. Selle argumendi vastu ei ole vanematel enamasti midagi mõistlikku ütelda ja tagajärg on, et laps tuleb saata mõnda kanada kämpi, kus enamasti tuleb tublisti rohkem maksta kui eesti suvekodus või noortelaagris.

Võibolla, et see on ülekohtune oletus, kuid sageli näib, et nende vanemate keele õpetamise motiiv on ainult ettekääne odavama suvekodus või -laagris viibimise saavutamiseks. Sest — kui nad oma lastele tõepoolest eesti keelt soovivad õpetada, miks nad pole seda siis ise kodus teinud?

Suvekodu ja -laagrite keeldumine umbkeelsete vastuvõtust on aga täielikult õigustatud. Umbkeelsete vastuvõtu puhul tuleksid antavad instruktsioonid esitada kas inglise keeles või kahekordselt — eesti- ja inglise keeles. Ka nendel lastel, kes eesti keelt valdavad, on inglise keel mugavam, kuna nad puutuvad sellega rohkem kokku kui emakeelega. Suvekodu ja laagrite keeleõpetus on peamiselt baseeritud sellele, et lapsed kasutavad a i n u l t eesti keelt. Kui nad kogemata lähevad üle inglise keelele, siis tuletatakse neile meelde, et siin räägitaks eesti keelt. Parimaid eesti keele rääkijaid hinnatakse ja seatakse eeskujuks. Umbkeelsete laste võtmisel laagrisse kaoks niisugune eesti keele õpetamise rutiin täielikult.

Mõned vanemad, kes tõeliselt on soovinud laste suvepuhkust ühendada väga tõhusa keeleõpetusega on saatnud lapsed Eestisse suvelaagrisse.

HEINO JÕE

Kokkuvõtted

Pärast aastast kokkuvõtetele kulunud aastat tegi ESTO-84 peakomitee juhatus teatavaks ja soovis korraldajate organisatsioonide ning gruppide kinnitust suurpidustuse arvandele.

Arvud on imponeerivad: üle miljonilline sissetulek ja üle veerand miljoni dollariline ülejääk annavad igaühe silmade ette tehtud töö suuruse rahas. See on ju inimestele lähedasim mõõdupuu. Rahal on konkreetne mõiste samal ajal kui kultuuriväärtused ja rahvuslus võib mõnele olla vägagi abstraktne. Selletõttu hakatakse kohe hindama ka tegijaid, kes selle suure summa oma oskusliku majandamisega kokku said. Seda võib tõesti nimetada eesti organiseeritud elu majandusimeks.

Kokkuvõtted sisulise külje üle tehti esimeste muljete najal muidugi päevavuudiste laadis otsekohe pärast sündmusi. Kiitust on lisatud kiitusele, igaüks võib enesele rinnale bravuurselt lüüa: oleme üks kange rahvas! Sisu lähem analüüs on seni veel siiski tegemata, mida loodetavasti tehaks peatselt ilmumisel olevas ESTO-84 albumis. Muidugi siis, kui seal mingit kokkuvõtlikku ja kriitilist ülevaadet on kavas. Aga igaüks lahkus ju meeltülendava vaimustusega, elulõpuni püsivate elamustega ja teistest maadest osavõtjad ehk koguni väikse kartusega: milline maa suudaks teist samasugust järele teha?

Majandusliku külje õnnestumine oli mõneti riskimine, sest tegevuskapitaliks olev summa oli vaid 2% pärastisest läbikäigust. Juhatus oli ettevaatlik majandamisega, tegijad enamuses täitsid honorari nõudeta oma rahvuslikku kohustust. Kuid just siin ilmneb eestluse olemuse meeldivaim külg: tegijaid, korraldajaid siiski hinnatakse ja eesti rahvas kummutas igasuguse riskiohu. See oli tugev rahvusrinne millele võidi usaldusega toetuda.

Kui nüüd lõplikke arve kokku pannakse sügisesele Sihtasutus Eesti Päevad kinnitamiseks, siis on tänuväärsed kõik need, kelle töötulemus selliseks majanduslikuks „võidulooiks" on kujunenud. Aga selle juures tuleks tänu tunda eestlaste kui ühise rahvuspere vastu, kes tulid nii massiliselt, et numbrid igasugused ettearvestused ületasid.

Mõnikord on meie rahvustunde väljendustes palju soojust, eriti siis kui üksmeelselt oma esmärke teenime. Üksmeel on ju kokkuvõte ühe rahva paljude liikmete samas suunas ja samal sihil edasiminekust.

HO

„VABA EESTLANE" on valvel eestlaskonna üldhuvide eest!

Balti Vabaduspäev 1985

Ameerika Ühendriikide presidendi proklamatsioon

Sellel aastal möödub 45 aastat Ameerika Ühendriikide otsusest, mille põhjal Ameerika Ühendriikide valitsus keeldub tunnustamast Eesti, Läti ja Leedu vägivaldset okupeerimist N. Liidu poolt. 45 aastat on möödunud sellest, kui 1940. aastal N. Liidu väed, kokkuräägitult natsi-Saksamaaga, tungisid iseseisvatesse Balti vabariikidesse.

N. Liidu okupatsiooni julmusest on shokeerivaks tunnistajaks ligi 100.000-de baltlase vangistamine, küüditamine ja mõrvamine neljapäevase terrori-aktsiooni jooksul 14—17. juunini 1941. aastal. N. Liidu okupatsiooniga kaasunud kannatused nendes riikides jätkusid natsi-Saksamaa vägede sissetungiga ja Gestapo poolt kontrollitavate tsiviilvalitsuste ellukutsumisega. N. Liidu ja natside türannia lõpptulemuseks oli tõsiasi, et II maailmasõja lõpuks olid Balti riigid kaotanud ühe viiendiku oma rahvastikust.

Tänapäeval julm rõhumine ja tagakiusamine on eestlaste, lätlaste ja leedulaste karm argipäev. N. Liidu anastamise poliitika on spetsiifiliselt suunatud Balti riikide rahvusliku ja ajaloolise pärandi vastu. Venestamine toimub mitmel moel: sundpagendamine, venelaste massiline sissetoomine ja ränk surve usuliste, kultuuriliste ja rahvuslike traditsioonide suretamiseks.

Siiski, vaatamata sellele survele, balti rahvad avaldavad jätkuvalt ja kartmatult vastupanu sellele survele, nõudes endale rahvuslikke, poliitilisi ja usulisi õigusi. See toimub põrandaaluse pressi kaudu, demonstratsioonidega, katoliku kiriku ja teiste usulahkude ning Helsingi kokkuleppeid jälgivate gruppide tegevuse läbi — kõik see on imetlust äratav kõigile, kes armastavad ja austavad vabadust.

On tähelepanuväärt, et rahvuslike ja isiklike õiguste kaitsemist ning nõudmist ei juhi generatsioon, kes kasvas üles iseseisvuse aegu, vaid sugupõlv, kes sündis ja kasvas nõukogude süsteemis. Nende kangelaste, nii vanade kui noorte, sõnum on: „Teie, meie vabad vennad ja õed, olete meie hääl vabas maailmas. Te ei tohi lakata informeerimast maailma sellest, mis juhtub raudeesriide taga — teie pingutustest ammutame meie jõudu säilimiseks."

Kõik Ameerika Ühendriikide kodanikud jagavad balti rahvaste igatsust riiklikule iseseisvusele. Ameerika Ühendriigid toetavad nende õigust määrata ise oma saatust, vabana välismõjudest. Ameerika Ühendriigid pole 45 aasta jooksul tunnustanud Balti riikide vägivaldset annekteerimist N. Liidu poolt ja see seisukoht ei muutu ka tulevikus.

Ameerika Ühendriikide Kongress, Esindajatekoja ja Senati ühise resolutsiooni põhjal (Resolutsioon 66) volitas Ameerika Ühendriikide presidenti avaldama proklamatsiooni 14. juuni 1985. a. kuulutamiseks Balti Vabaduspäevaks.

Selle volituse põhjal mina, Ronald Reagan, Ameerika Ühendriikide president, kuulutan käesolevaga 14. juuni 1985. a. Balti Vabaduspäevaks. Ma kutsun Ameerika Ühendriikide kodanikke üles tähistama seda päeva vastavate tseremooniatega, kindlustamaks meie kohustust vabaduse ja sõltumatuse printsiipide rakendamisel kõigi allasurutud rahvaste juures.

Tunnistuseks olen ma andnud sellele proklamatsioonile oma allkirja 14, juunil, meie Issanda 1985. aastal ja Ameerika Ühendriikide iseseisvuse 209-ndal aastal.

14. juunil 1985

RONALD REAGAN

Täiendati Eesti Vabariigi valitsust

Kuna surma läbi on mitmed Valitsuse liikmed lahkunud, siis otsustas peaminister Vabariigi presidendi ülesandeis Tõnis Kint täiendada Valitsuse koosseisu peaministri asetäitja Heinrich Marki ettepanekul kolme uue liikmega. Tõnis Kint määras fil. dr. Johan Ungersoni (sünd. 1910) uueks haridusministriks, insener Mihkel Mathieseni (sünd. 1918) ministriks kommunikatsiooni alal ja tehn. dr. Ivar Paljaku (sünd. 1931) portfellita ministriks peamise tegevusalaga noorte sektor. Kõik nimetatud valitsusliikmed asuvad Rootsis.

Peale eelpool nimetatute kuuluvad Vabariigi Valitsuse koosseisu Rootsis — Arvo Horm, Renate Kaasik, Aksel Mark ja Ervin Jüri Nõmmera; USA-s — Avdi Andreson, Elmar Järvesoo, August Kärsna, Elmar Lipping, Ants Pallop ja Heino Valvur ning Kanadas — Jaan Timusk. Riigisekretär on Arver Ruusa.

Kas kipume unustama?

Küüditatute mälestusteenistus Hamiltonis

Pühap., 16. juunil toimus Hamiltonis baltlaste ühine küüditatute mälestus-jumalateenistus Victoria Ave. kirikus. Kahjuks ei näinud olevat kolmel rahvusel aega ega tahet sellest osavõtmiseks, mida näitasid palveliste hõredad read. Aastaid tagasi oli veel kirik puupüsti täis!

Teenisid balti õpetajad Karl Kuskevics ja T. Nõmmik. Organistiks J. A. Grinvalds. Huvitava jutluse tõi külakostiks Winnipegi eesti koguduse hingekarjane — usuteaduse üliõpilane Helmut Anniko. Jutluse aluseks oli ta võtnud II Korintuse raamatust 12,7—9; „Sellepärast, et ma ei lähe kõrgiks, on mulle liha sisse antud vai, saatana ingel, mind rusikaga lööma, et ma ei läheks kõrgiks. Seepärast olen ma kolm korda Issandat palunud, et see minust lahkuks. Aga ta ütles mulle: Sulle saab küllalt minu armust, sest vägi saab nõtruses täie võimu!" Jutlustaja mainis, et sageli mõtleme, miks Jumal meie rahvaid nii rängalt on nuhelnud ja saatnud kannatusi, nii nagu seda oli 13/14. juuni 44 aasta eest. Küsisime seda raudtee lukustatud vagunite ees ja küsime sama ka täna? Meie väikesed rahvad, kes oma elus Jumalaga koos käinud ja Temasse uskunud, hoolimata kõigest, on ka sisemiselt tugevaks jäänud. Meie kannatused on aga väga väikesed võrreldes nendega, kes ikka veel vaevlevad Siberi lagendikel traataedades. Palume Jumalat, et okas meie südames ei tunduks karistusena, vaid Jumala armuna" lõpetas jutlustaja.

Jumalateenistust kaunistas metso-sopran Hilda Sepp kahe lauluga — K. Raidi „Igatsus" ja G. F. Händeli „O Lord". Lipuvalve oli jällegi Eesti ja Läti Võitlejate Ühingute korraldatud.

Leinapäeval paistis äkki kui päike sisse, kui läti koguduse õp. K. Kuskevics luges ette Thunder Bayst saabunud kirja siinsetele baltlastele.

Need südamele lähedased sõnad oli saatnud siia aastaid tagasi Hamiltonis elanud ja raadio teadustajana töötanud suur baltlaste sõber Edith Hyde,

soovides kõigile kindlat meelt ja jõudu kodumaa vabastamise eest võitlemiseks endise energiaga!

Kahetsusega peab siiski nentima, et paljudel baltlastel on nagu unustusse maetud kõik tookordne — laste nutt ja trellitatud loomavagunid. Jättes sageli kõrvale siinsed tähtpäevad, minnakse okupantidega koos tervitama laulupidu või aastapäevi. Ometi olid ju need päevad meie kodumaa ajaloos üheks kurvemaks, mida ei saaks, ega tohikski unustada. Aeg ei saa siinjuures midagi parandada.

Esialgne kokkulepe Reagani ja Gorbatshovi kohtumiseks

MOSKVA — Washington ja Moskva on esialgselt kokku leppinud, et president Ronald Reagan ja N. Liidu juht Mihhail Gorbatshov võivad kohtuda novembris Genfis, on kuuldud diplomaatlikest allikaist. Lõplik otsus tehakse järgmise nelja kuu jooksul, olenevalt eriti Genfis toimuvast N. Liidu ja USA vaheliste läbirääkimiste edust. USA ametnikud Washingtonis ei eitanud, et esialgu on ajaks ja kohas kokku lepitud, kuid lõplikku kokkulepet pole veel tehtud.

VALVEARST NÄDALALÕPUL

13. ja 14. juulil
dr. T. Maimets, tel. 469-1322

20. ja 21. juulil
dr. M. Leesment, tel. 481-6834

Tänuavaldus

Eesti Muusika Fond Kanadas tänab lahke toetuse eest alljärgnevaid isikuid ja perekondi:

Ive Leesment, Merike Martin, T. Ruutopõld, E. ja E. Turdo, dr. K. ja E. Aun, kes lugupeetud Eva Kokla mälestuse jäädvustamiseks toetasid Eesti Muusika Fondi Kanadas. Fondi eesmärgiks on abistada maestro Neeme Järvi aktsiooni eesti helikunsti salvestamisel.

EMFK Usaldusmeeste nimel
Roman Toi

Provinsipolitsei valvab joobnud sõitjaid

Alkoholi tarvitamine ja kiire sõitmine on eelpõhjused õnnetusteks Ontario provintsi maanteedel, millest Ontario Provincial Police (OPP) on täiesti teadlik suvekuudel.

Canada Day, esimene pikem nädalalõpp puhkuste hooajal on alati suurendanud liiklust kõigil teedel suvilate piirkonnas. Statistika näitab, et möödunud aastal oli 5 surmajuhtumit enam kui samal nädalalõpul 1983. Tänavu oli ohvrite arv 42.

OPP komissar Archie Gerguson ütles, et ainult seaduse täitmise nõudmine ja publiku teadmine neist probleemidest purjuspäi sõitmisel ja liigse kiiruse vältimine võib säästa elusid ja kindlustada liikluses julgeolekut maanteedel.

OPP suurendab oma nähtavalolekut kõigil Ontario maanteedel selleks, et vähendada õnnetusi, kasutades 400 A.L.E.R.T. hingeõhku proovivat aparaati ja 150 hingeõhu analüüsivat vahendit kokku 750 väljaõppinud tehnikuga.

Motoristid, kes on joonud alkoholseid jooke ja kelle alkoholi määr veres on piiril või „warn" (hoiatus) hingeõhu skaalal, kaotab oma sõiduloa 12 tunniks. Möödunud aastal võeti sõiduluba ära 12.674 juhtumil. Juhiloa ära võtmine võib tuua ebamugavusi puhkusel olijaile, aga see on viis kuidas sõitjate eneste ja kaasasõitjate elusid säästa.

Lisaks kõik radaraparaadid võetakse kasutusele kiirustavate motoristide püüdmiseks kuna suvekuudel, juunis, juulis ja augustis on halvemad ajad õnnetusteks. OPP eesmärk on teha kõike võimalikku nende vältimiseks.

Rohkem tellijaid — parem ajalehe. Soovitage VABA EESTLAST oma sõpradele!

Toronto Eesti Pensionäride Klubi korraldas väljasõidu Cambridge'i lähedal asuvasse vabaõhu-loomaaeda. Pildil reisiseltskond valmistumas ringsõidule eribussidega.
Foto: J. Säägi

Kiriku olukord okupeeritud Balti riikides

Kanada luterlikud kirikud ühinevad

19.—22. juunini leidis aset Ida-Kanada Sinodi konverents Waterloos. Nimetatud konverents lõpetas ametlikult Ida-Kanada Sinodi kehtivuse, kui osa Ameerika Luterlikust Kirikust (Lutheran Church of America) ja muutus Kanada riigi piirides asuvaks Kanada Luterlikuks Kirikuks nimega Evangelical Lutheran Church in Canada, mille põhimäärused hakkavad ametlikult kehtima 1. jaanuaril 1986. Sellesse kuulub 450 000 luterlast kokku 650 koguduses.

Elevust tekitavaks kõrgpunktiks 21. juunil, nagu nimetasid seda paljud konverentsist osavõtjad ja juhtivad isikud, peale baltlaste eneste, oli tunniajaline ettekanne ja arutlus okupeeritud Balti riikides asuvate kirikute, koguduste ja õpetajate tõelisest olukorrast kommunistliku rezhiimi all. Enam kui 400 osavõtjat konverentsil, esindades üle 200 kanada koguduse liikmeskondi, kuulasid huvi ja hämmastusega kirikute olukorrast Balti riikides. Varem saadud informatsioon, mis „ametlikest allikatest" nendeni on jõudnud, paistab olema poolik ja sealset olukorda leevendav.

Ettekande konverentsi päevakorra punkti all: „Okupeeritud Eesti, Läti ja Leedu kristlaste kohtlemine", avas Toronto Vana-Andrese koguduse õpetaja Udo Petersoo, kes tutvustas baltlasi ja Balti riikide okupeerimist N. Liidu poolt 1944. aastal

ja rõhutas, et Kanada, Ameerika Ühendriigid ja enamik läänemaailma riike ei ole tunnustanud Baltikumi okupeerimist legaalseks.

Ta lisas, et põgenenuina oma kodumaadelt, üle 7000 baltlase moodustavad 11 kogudust Ida-Kanada Sinodis.

Õp. Petersoo kirjeldas okupeeritud Balti rikides Luteri Kiriku olukorda, kus faktid juhtudest ja statistika tõendavad ülimat kiriku tagakiusamist, mis on kommunistliku partei peamisi eesmärke. Ta lisas, et kirikuga seotud isikud kaotavad kõrgema hariduse ja töö hüvituste võimalused. Ta andis statistilisi andmeid okupeeritud Eesti andmestikust, nentides, et need kehtivad kõigi kolme Balti Riigi kohta.

Sissejuhatuse lõpul õp. Petersoo tõi ette, et vastavalt Helsingi Julgeoleku Konverentsi kokkuleppele,

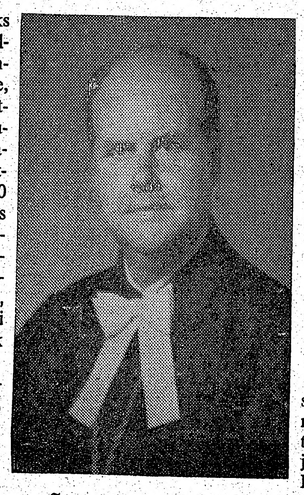

Õpetaja Udo Petersoo

Soome esindaja Euroopa Luterlike Kirikute konverentsil, Tallinnas 1980. aastal, kutsus oma ettekandes üles kõiki luteri kirikuid maailmas jälgima maid, kes kirjutasid alla Helsingi lõpp-resolutsioonidele inimõiguste osas,

ja neilt nõudma seal esitatud põhimõtete täitmist.

Järgmise osa ettekandest Balti riikide kohta täitis läti päritoluga baptisti õpetaja O. Bruvers, kes usu ja inimõiguste alal töötas Lätis, koos oma kahe vennaga ja kes vangistati seal oma tegevuse pärast. Hiljem ta vabastati ja saadeti koos perekonnaga Lätist välja. Tema kirjeldas enda kogemuste pinnal tunnistajana kirikute ja kristlaste tagakiusamist.

Samuti andis ta ülevaate ülekuulamise meetoditest ja oma kogemustest KGB vanglas.

Õp. Bruversi ettekanne andis ülimalt usutava, aga ka masendava pildi sealsest reaalsusest.

Lõpuks esitas Toronto Vana-Andrese läti koguduse õpetaja, Juris Calitis, ettevalmistatud resolutsiooni, mis nõuaks Kanada Luterliku Kiriku abi ja panust olukorra parandamiseks Balti riikides. Resolutsioon võeti vastu ühel häälel.

Lisaks sõnalistele ettekannetele jagati igale delegaadile trükis andmete ja faktidega Balti riikidest. Peamine osa trükisest koosnes 24-leheküljelisest tõlkest, milles on ära toodud kõik 61 paragrahvi riiklikust seadusest, mille all kirik Lätis on sunnitud eksisteerima. Igale seaduse paragrahvile on lisatud kommentaar, kuidas see seaduse säte praktikas töötab ja millised on kitsendused selles kirikule.

Sellest selgub vastuvaidlematа, et kirikul ei ole mingeid õigusi, nii okupeeritud Lätis kui ka okupeeritud Eestis ja Leedus.

Eestlaste osas esitati Urvaste koguduse arreteeritud õpetaja, Harri Mõtsniku jutlus ja tema enda sõna-sõnaline kirjeldus ühest tema ülekuulamisest, mille on tõlkinud õp. Thomas Vaga Vancouveris. Oma jutluses mõistab õp. Mõtsnik rangelt hukka N. Liidu teguviisid Afganistanis, Korea reisilennuki mahatulistamises ja ketserlikus maailma rahu kampaanias. Tagajärjeks oli tema arreteerimine.

Esitatud materjali põhjal võttis Ida-Kanada Sinod, kindla teadmise ja tahtega, vastu resolutsiooni,

et Kanada Evangeeliumi Luteriusu Kirik peab astuma samme neile ettekantud olukorra parandamiseks Balti riikides nii kiriku kui ka inimõiguste alal.

Nimetatud algatus sai oma alguse möödunud aasta juunis, kui eelmise aasta Ida-Kanada Sinodil esitati resolutsioon, et Balti rahvaste ja kiriku küsimus tuleks üles võtta. Resolutsiooni esitasid eestlased.

Eestlastest olid käesoleval aastal Sinodil: praost Andres Taul ja abipraost Heino Laaneots, kes aitas tõhusalt kaasa ettevalmistamise osas, koos delegaadi Peeter Möldrega oma kogudusest Montrealis. Kohal oli ka õp. Elmar Pähn abikaasaga, keda Sinod austas vastuvõtul tema 50. a. ordinatsiooni tähtpäeva puhul.

Ida-Kanada Sinodil (Lutheran Church of America) ühe-häälselt vastuvõetud resolutsioon, 21. juunil 1985 Waterloos. (Tõlge).

Ida-Kanada Sinod (LCA) soovib kindlasti, et uue Ida-Sinodi (Evangelical Lutheran Church in Canada) nõukogu võtaks ette kõik mis võimalik, et toetada ja kaitsta kristlasi Eestis, Lätis ja Leedus järjekindlalt järgmiselt:

1. Nõuda Sotsiaalteeninduse alikomiteelt (Social Ministry Sub-Committee) või ühelt eriülesannetega loodud komiteelt (Special Task Force) Balti riikides asuvate kirikute olukorra regulaarset jälgimist ja kogudustele ning Ida-Kanada Sinodile aru andmist.

2. Paluda Kanada Evangeeliumi Luteriusu Kiriku (ELCiC) üleriiklikul nõukogul astuda ühendusse Luterliku Maailmaliiduga (LWF), Kanada Kirikute Nõukoguga (CCC), Kirikute Maailma-Nõukoguga (WCC) ja teiste vastavate organisatsioonidega, et anda kõike võimalikku abi kogudustele ja õpetajatele Balti Riikides. Erilise järjekindla tähelpanuga silmas pidada nende olukorda, kes on vangistatud või kannatavad tagakiusamist ristiusu vabaduse või inimõiguste nõudmisel ja kelle andmed leiduvad „Amnesty Internationali", Briti „Keston College" või eesti, läti ja leedu keskorganisatsioonide juures Kanadas.

3. Pöörata otsekohene tähelepanu õpetaja Harri Mõtsniku, Ints Calitise ja preester Alfonsas Svarinskase raskele olukorrale nende vangistuses erilistes KGB vaimuhaiglates või vanglates.

Võidupüha Royal Beach'is

29. juunil toimus Royal Beach'i juures asuva perekond Rein Hõbeda talus Võidupüha tähistamine, mis pidi algama jumalateenistusega kell 3 p.l. Kokku oli tulnud 33 päeva- ja kokkutuleku tähtsust hindava kaaseestlase, Royal Beach'ist, Pefferlaw'st, Keswick'ist ja mujalt.

Kell 3 p.l. pidi algama jumalateenistus. Kuna õpetaja ka kella neljaks kohale ei ilmunud, siis J. Säägi palus koosviibijatel palves mõtelda koduküla kirikus ja kalmistul loetud palvesõnadele. Peale pühaliku vaikuse lauldi Ed. Wellini akordioni saatel kolm kirikulaulu ning J. Säägi pidas päevakohase kõne, öeldes muuhulgas:

„Nagu eestlaste esivanemaid kokku kutsus tuli kingul, nii kutsub ta kokku meid tänapäeval võitlusse tõe ja õiguse eest. Landesveeri hävitamisega me põletasime oma mineviku sajandite kõntsa ja ehtisime end vabaduse õitega.

Olgu siis meie Võidupüha mõte selles, et me tulevikus sisemiselt tugevad ja üksmeelsed püsime, ise lepime ja sünnimaale ustavust tõotame.

Julgustava laulu, värvikate võidupärgade ja aatetuledega tervitagem taas tulevat suve, et elu võita tahtekindluse ja südamesoojusega".

Koosviibimine lõppes eesti hümniga.

Taluperenaine Selma Hõbe palus koosviibijaid lõunasöögile, mis pakuti kõigile tasuta. Et peremehel oli järgmisel päeval 30. juunil sünnipäev, siis lauldi talle sünnipäevalaulu ja sooviti palju õnne. Peale lõunasööki istuti veel koos vesteldes, tuletades meelde koduküla võidu- ja jaanitulesid ning rännati mõttes jaanipäevastele kalmistupühadele.

Videvikus talunoored süütasid lati otsas oleva tõrvatünni ja välikaminas lõkketule. Põlev tuli äratas maanteel möödasõitjate huvi.

J. S-gi

Pensionäride ilus suvepäev

Päikesepaisteline päev lõunamaiste loomade ja lindude keskel

Neljapäeval, 27. juunil korraldas Toronto Eesti Pensionäride Klubi bussidega väljasõidu Gambridge'is asuvasse vabaõhu-loomaaeda (African Lion Safari).

Kaks bussi 93 kaasasõitjaga väljusid Eesti Maja eest. Enne bussidesse asumist andis klubi esimees Friida Terts seletusi ja juhtnööre sõidu kui ka sihtkohta jõudmisel vajaminevate toimingute kohta.

Sõit oli väga huvipakkuv ja silmale kaunis vaatamiseks, eriti palju oli mõlemal pool teed kaevatud tiigid ja tiigikesed, kus ujusid veelinnud. Väga meelepäraseks muutus loomaaiani kulgev tee, tuletades meelde sünnikoha ja selle läheduses olevat Otepää maastikku ja teid. Ikka mäest üles ja alla. Teeäärtes rohelised vilja-, aed- ja juurvilja põllud. Mitmel pool oli heinatöö lõpetamine käsil, luues kodumaiselt armsa vaatepildi.

Tund bussis istumist ja mõnusalt vestlemist kadus märkamatult, oldigi loomaaia väravas. Bussidest väljujaid võttis vastu „lõviisand" teretusega.

Peale loomaaia giididelt juhtnööride saamist algas ringsõit loomaaia, vagunites, bussides läbi loomaaia 500-aakrilise maa-ala. Esimesena nägime metskoeri, nendele järgnesid tiigrid, lõvid, edasi jalutas karu-isand sõiduteel ega andnud bussile teed; ta oli parajasti kümblemast tulnud ja oli pahur tülitamise pärast. Seal oli ninasarvikuid, piisone ja aafrika pühvleid, kaelkirjakuid jne., jne. Peale selle veel väga palju mitmesuguseid linde.

Peale ringsõitu algas lõunatund, kus iga kaasasõitja sai sööklast eine, mis oli sõiduhinnaga kinnimakstud; siin oli aga esimehel vahtimist, et ikka omad inimesed toidusabas seisavad.

Peale lõunat algasid lindude ja loomade etendused, mis olid huvitavad ja vaatamisväärt. Neid oli nii palju, et ei ole ruumi kirjeldamiseks. Sõideti laeva ja rongiga, vaadeldi puurides olevaid linde ja puhati jalgu. Kella 4 järel algas tagasisõit.

Eesti Maja juure jõuti õnnelikult heade muljetega. Oli tore ja meeldiv päev. Tänu korraldajatele.

J. S-gi

Peaminister tunnistas ekslikkust

OTTAWA — Kanada peaminister Brian Mulroney ja finantsminister Michael Wilson tegid teatavaks, et pensionäride hulgas suurt protesti põhjustanud pensioni inflatsiooniindeksi ära jätmine, millega loodeti riigipuudujääki suurust vähendada, on tühistatud. Selle asemel tõstetakse bensiini maksu 1 cent liitrilt alates 1987 ja suurendatakse spetsiaalset maksu suurtel korporatsioonidel. Peaminister pidi parlamendis tunnistama, et valitsus on oma eelarve koostamisel eksinud. 2,6 miljoni pensionäri pension jätkab suurenemist senise süsteemi alusel.

Loomaaeda jõudes tervitas väraval kõiki „lõviisand". Pildil T. E. Pensionäride Klubi esinaine Frieda Terts ja külalisi vastuvõttev „lõviisand". Foto: J. Säägi

VABA EESTLANE

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$54.—	$68.—
Poolaastas	$30.—	$37.—
Veerandaastas	$16.—	$19.—

I KLASSI POSTILE LISADA SAATEKULU JÄRGMISELT:

I klassi postiga (kiripostiga):	Kanadas:	USA-sse
aastas	$59.— + $42.—	$47.—
poolaastas	$32.— + $21.—	$24.—
veerandaastas	$17.— + $10.50	$12.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:

LENNUPOSTIGA aastas $132.—, poolaastas $69.— ja veerandaastas $36.—

Aadressi muudatus 70 centi. Üksiknumbri hind 70 senti

USA aadressidele „ZIP CODE"

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja pangatshekk või rahakaart kirjutada FREE ESTONIAN PUBLISHERS nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE

1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates .....
..... 19..... Tellimise katteks lisan $..... sinijuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. **(Raha saata ainult tähtkirjas).**

Nimi .....

Aadress .....
.....
.....
.....

UINUS IGAVESEKS MEIE ARMAS EMA, VANAEMA JA VANA-VANAEMA

LYDIA SILD

neiuna PRINTSMANN

sündinud 28. juunil 1900 Helmes
surnud 7. juulil 1985 Grimsbys

Leinavad sügavas kurbuses

tütar LIISU abikaasaga
tütar ILME perekonnaga
tütar HELGI perekonnaga

KALLIS MAMMAKENE,
PUHKA TAEVALIKUS RAHUS
IGAVIKU VALGUSES.

KALLIST SÕPRA

LYDIA SILD'a

mälestavad kurbuses

HANS KUKK
THERESE JAAKSON
ILO KANGUR

LAHKUS IGAVESELE UNELE MEIE ARMAS

LYDIA SILD

Leinavad kurbuses

AASMA, ALFRED ja ERNA
ALT, FRIEDA
KALLIP, ULRICH ja AINO
KIISEL, SALME
LEHTSALU, LEO ja ASTA
PÄRNA, FERDINAND ja IRENE
RAND, ANTS ja SALLY
RANNALA, ROBERT ja HILJA
SAMLER, AUGUST ja LEILI
SILLA, AVO ja LINDA
TAMME, ALEKS ja MAI
VOORAND, ARTHUR ja SALME

PIKA JA RASKE HAIGUSE LÄBI LAHKUS MEIE ARMAS JA KALLIS EMA, VANAEMA JA VANA-VANAEMA

SALME MÜRK

Neiuna PUUSEPP

sündinud 3. augustil 1904 Kõo vallas
surnud 2. juulil 1985 Torontos

Leinavad kurbuses

LAPSED ja LASTELAPSED perekondadega
ÕED perekondadega
VENNANAINE perekonnaga
ÕDE perekonnaga ja SUGULASED kodumaal

ARMAST ISA JA VANAISA

JOHAN MARITS'at

sündinud 25. mail 1893 Antslas
surnud 30. juunil 1985 Stokholmis

mälestavad leinas ja tänutundes

pojad MALDUS ja ARVO
KATRIN
KARL, JOHN ja ARVO

Armast head naabrit ja sõpra

JOHANNES OINUS't

mälestavad kurbuses

AINO KUKK
ALLAN KUKK
HENRIK KUKKUR perekonnaga
EDGAR ja SELMA NOORMÄGI
ALICE PAOMEES
HANS PIIRSALU perekonnaga
LEO PUURITS
HELJO ja VALDEK RAIEND
KUNO TAMBRE perekonnaga
MART TEDER perekonnaga

Lahkus igavesele rahule

agrooom JOHANNES OINUS

Sündinud 30. märtsil 1909 Võrumaal, Eestis
Surnud 29. juunil 1985 Ontarios, Kanadas

Mälestab

EESTI AGRONOOMIDE KOONDIS KANADAS

Lugupeetud asutajat, auliiget, juhatuse liiget ja lektorit

agr. JOHANNES OINUS't

mälestab leinas

TORONTO EESTI AIANDUSKLUBI

Kallist sõpra

JOHANNES OINUS't

leinavad

ELSA VELLNER
HERMAN ILVES

Ei muld mälestusi matta suuda!

Kallist sõpra ja ristiisa

JOHANNES OINUS't

mälestavad

MARTIN TAMM
ja perekond

Unustamata kallist sõpra

JOHANNES OINUS't

mälestavad leinas

NELLI VOORO
ristitütar MALLE VOORO-HARRIS perega
MATTI VOORO perega
JÜRI VOORO perega
HANS VOORO perega

KIRIKUD

EELK PEETRI KOGUDUS

317 Mt. Pleasant Rd. Toronto
Ont. M4P 2L1

Praost Andres Taul. Tel. 483-4103
Tel. kiriku kantseleis 483-9847
Õpetaja Edgar Heinsoo
Tel. kodus 286-9387,
kirikus 483-9848
Organist dr. Roman Toi

JUMALATEENISTUS pühapäeval, 14. juulil kell 11 homm. Teenib usuteaduse üliõpilane Ando Kass.

JUMALATEENISTUS pühapäeval, 21. juulil kell 11 hommikul.

Õp. E. Heinsoo on puhkusel 5. juulist kuni 4. augustini.

Juulikuus on õpetaja kõnetunnid neljapäeva õhtuti kl. 6—8; muul ajal telefoni teel: 483-4103.

Koguduse kantseleis on avatud teisipäeviti kl. 10—6 ja neljapäeviti kl. 12—3.

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS

562 Jones Ave., Toronto, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.
Toronto, Ont. M4K 1V5
Tel. 463-6223

Kolmap, 10. juulil piibli-palvetund kel 7.30 õhtul.

Pühapäeval, 14. juulil vabakoguduste ühine KALMISTUPÜHA kell 11 homm. York'i kalmistul Sec. N.

TORONTO EELK JAKOBI KOGUDUS

Kirik: Redeemer Luteri kirik
(Bloor ja Indian Rd.)
Õp. T. Nõmmik, 501 Davisville Ave., Toronto M4S 1J2.
Tel. 483-2478 ja 1-527-0410

Pühapäeval, 14. juulil kell 11.00 kalmistupüha SUTTONI LINNA-KALMISTUL. Laululehed.

Koguduse õpetaja viibib SEEDRIORU laste-suvekodus ajavahemikus 6.—29. juulil telefon (519) 848-9261.

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS

363 Jarvis St., Toronto,
Ont. M5B 2C7

Õpetaja Udo Petersoo
3714 Beechollow Cr.
Mississauga, Ont. L4Y 2T2
Tel. 624-6128 või 625-5630
kirikus 923-5472

Organist pr. Asta Mitt
Koorijuht pr. Asta Ballstadt

Pühap., 14. juulil kell 7 õhtul pühapäevane JUMALATEENISTUS.

Pühapäeval, 21. juulil kell 11 homm. VABAÕHU-JUMALATEENISTUS Jõekäärul.

Pühapäeval, 28. juulil kell 7 õhtul pühapäevane JUMALATEENISTUS.

Õpetaja suvised kõnetunnid (juuli ja august) neljapäeval kella 6—8 õhtul ja pärast jumalateenistusi.

Kiriku kantselei on avatud neljapäeviti kella 10 hommikul kuni kella 4 pärast lõunat.

TORONTO KOLMAINU EESTI EV.-LUT. USU KOGUDUS

Kirik: 619 Sherbourne St., Toronto (Sherbourne'i allmaajaam on kiriku kõrval).
Õpetaja O. Gnadenteich
112 Fallingbrook Rd.,
Scarborough, Ont.
Telefon 698-7977 või 766-7858
Kantseleis, telefon 921-9417

Teine juulikuu jumalateenistus on pühapäeval 28. juulil kell 5 p.l. Teenib koguduse õpetaja.

Õpetaja viibib suvel aegajalt linnast eemal, kuid ta on kättesaadav vajaduse korral telefoniga 1-519—371-0068.

Oma auliiget kol.-ltn. KSD

AUGUST TOMANDER'it

VR I/3

mälestab leinas

EESTI OHVITSERIDE-KOGU KANADAS

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS

883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
36 Bard- Walkway,
Willowdale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488

„VABADUSE KUULUTUSE"

raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WELD 1270 kc.

Pühapäeval, 14. juulil kell 11.00 hommikul vabakoguduste ühine KALMISTUPÜHA York surnuaial.

ESIMENE EESTI EV. LUTH. KOGUDUS HAMILTONIS

Kirik: 18 Victoria Ave. S.
Hamilton, Ont. L8N 2S6
Õpetaja T. Nõmmik,
3 Mapleside Ave. Hamilton Ont.
L8P 3Y4, tel. 527-0410.

Pühapäeval, 14. juulil kaks teenistust: kell 12.00 päivus noortele Seedrioru metsakirikus.
Kell 17.00 õhtuteenistus Hamiltoni kirikus.

Koguduse õpetaja viibib ajavahemikus 6.—29. juulil Seedrioru lastesuvekodus, telefon (519) 846-9261.

TORONTO EMMANUELI EVANGEELNE KOGUDUS

21 Swanwick Ave.
Tel. 698-5845

Jutlustaja Allan Laur,
72 Appleby Cres.
Markham, Ont. L3R 4L2
Tel. 477-6248

Laupäeval, 13. juulil, kell 4 p.l. VABAÕHU- JUMALATEENISTUS Royal Beach'is, Hõbe talus. Kõneleb Gustav Pitka. Lauluettekandeid.

Pühapäeval, 14. juulil, kell 11 hommikul Vabakirikute Surnuaiapüha JUMALATEENISTUS York kalmistul, Section N.
Kell 3 p.l. kirikus JUMALATEENISTUS kõneleb Gustav Pitka. Lauluettekanded (Buss Eesti kodust kell 2.30 p.l.)

TORONTO EESTI SEITSMENDA PÄEVA ADVENTKOGUDUS

804 Broadview Avenue

(allmaaraudteejaama vastas Eesti Maja poole). Abijutlustaja telefon 626-3417.

Laupäeval, 13. juulil kell 9.30 hommikul piiblikool. Kell 11 hommikul JUMALATEENISTUS. Jutlustab Olev Tralla. Kõik teretulemast!

„VABA EESTLANE"
on valvel eestlaskonna üldhuvide eest

Armast

kolonel

AUGUST TOMANDER'it

mälestab kurbuses

EESTI KODU pere

Lugupeetud ja armast klubi liiget

AUGUST TOMANDER'it

mälestab leinas

EESTI PENSIONÄRIDE KLUBI TORONTOS

Lahkus meie armas sõber ja kaasmaalane

LARISSA PUHVEL

Mälestavad kurbuses

LIISA KANN
MARY MURU
ALMETA WESTENBERGER
HILDA KURTZ
ALEX KUUDRE

Oma arvast vilistlast

civ.ing. OSKAR RINNE't

sündinud 20. novembril 1915 Eestis
surnud 8. juunil 1985 Stokholmis

mälestab sügavas leinas

Korp! FRATERNITAS ESTICA

Südamlik kaastunne AUNELE tema ema

HELMI MANDELI

surma puhul

ÕIE
ENDEL
PEETER
MALLE perega

Lahkus meie armas

OLAV MERILO

surnud 29. juunil 1985 Portlandis, Oregonis

Mälestavad leinas

VIKTOR VAUS perekonnaga
INNAR TEOSE perekonnaga

Mälestame leinas

JÜRI KOTKAS't

ja avaldame kaastunnet tema perekonnale

ERNA LAANEMÄE
MART LAANEMÄE

Murray E. Newbigging
Ltd.
Matusebüroo
Aastaktümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
Funeral Direktor
733 Mount Pleasant Rd., Toronto, Ont. M4S 2N4
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 • 489-8802

Lahkus meie kallis õde, tädi ja sugulane

LINDA STERNHOF

neiuna VAITMAA

sündinud 19. novembril 1919 Tallinnas
surnud 30. juunil 1985 Jõhvis

Mälestavad leinas

ERNA LAANEMÄE
MART LAANEMÄE
VIIVI LUTS perekonnaga
PAUL VAITMAA perekonnaga
MARIT VAITMAA emaga
MARET RASINS perekonnaga
MARIE MILLER

Leiname kurbuses väga armast perekonnasõpra

SALME MÜRK'i

ja avaldame sügavat kaastunnet tema lastele, lastelastele ja õdedele

ILSE PORK
ADO PARK
VIVA ja TOOMAS MANKIN
TARMO TENG

Armast sugulast ja perekonnasõpra

LYDIA SILD'a

mälestavad kurbuses

ASTA EICHENBAUM perekonnaga
ELLEN ja HENDRIK EICHENBAUM perekonnaga
ILME KUBU perekonnaga

Pikaajalise haiguse järele lahkus meie keskelt

LYDIA SILD

Mälestavad kurbuses ja avaldavad kaastunnet perekonnale

EVALD ABNER abikaasaga
ENDEL HERT perekonnaga
ENDEL LIHO perekonnaga
WALTER LOON perekonnaga
ERIK NAARISMÄGI perekonnaga
VOLDEMAR TAMMEMÄGI perekonnaga
ROODA TIELS
HILDA UUSOJA

Kurbuses mälestame armast

JÜRI KOTKAS't

Südamlik kaastunne lahkunu perekonnale ja sugulastele!

KATRIN ja MALDUS MARITS
MAGDA PUUSEPP
LAIDA ja BERNI TELDER

Leiateateid

Inglismaal Leicesteris suri 29. aprillil Eduard Vessik, sündinud 22. detsembril 1911 Saaremaal.

Rootsis Norrköpingis suri 1. mail Martha Tops, sündinud 23. septembril 1901 Tallinnas.

Rootsis suri 2. mail Helmi Elisabeth Chenon, neiuna Oras, sündinud 5. augustil 1907.

Uppsalas suri 5. mail Helga Küüts, neiuna Luther, sündinud 30. novembril 1913 Naissaarel.

Norrköpingis suri 8. mail Anna Laason, sündinud 27. juulil 1893 Audrus.

New Yorgis suri 3. mail Marta Pettai, neiuna Saar, sündinud 19. juunil 1903 Virumaal.

Kaul Andrus Kadak

IN MEMORIAM

...Torontos suri 4. juunil õigusteadlane, haridustegelane, poliitik ja soomepoiss Kaul Andrus Kadak. Ta on sündinud 24. mail 1903 Harjumaal hiidlaste lapsena. Keskhariduse sai Talinna Õpetajate Seminaris, mille järel lõpetas Tartu Ülikooli õigusteaduskonna. Ta on olnud kooliõpetaja, Haridusministeeriumi vabaharidusnõunik, kelle kavade järgi kujunes välja Eesti vabaharidussüsteem. Eesti Vabariigi viimastel aastatel oli Riikliku propagandatalituse abijuhataja. Selle kõrval on olnud tegev seltskondlikes organisatsioonides, on olnud Tallinna Koolinoorsoo Liidu esimees, ÜS Concordia asutaja, EÜS Veljesto liige, Üliõpilaskonna Edustuse ja Üliõpilaslehe toimetuse liige.

II maailmasõja võitlused pidas Soomes eesti vabatahtlike üksuse JR200 koosseisus haridus ja informatsiooniohvitserina, kelle üheks osaks oli meeste rahvusliku meelsuse kasvatamine. Lõpetas Soomes ohvitseride kursuse vänrikuna (lipnikuna).

Pärast sõda elas lühemat aega Rootsis, olles aktiivselt kaasas rahvuslike eesti organisatsioonide loojana ja kaasatöötajana. Siirdus siis koos abikaasa Tiiuga Lõuna-Aafrikasse, kus töötas kooliõpetajana kuni pensionile minekuni.

Tahtis siis vanuse puhkepäevi veeta suuremas eestlaste keskuses ja valis uueks elukohaks Toronto, pakkudes end siin ka alul välisvõtlusliku organisatsiooni juurde abiks. Oli Peetri koguduse nõukogu juhatuse esimeheks ja aitas kaasa soomepoiste tegevusele jõu ja hiljem vanuse päevil nõuga.

Oma mitme taeva alla sattunud elukäigu on ta jäädvustanud ühes parimas eesti memuaarteoses „Mitme taeva all", sellest nähtub ta tugev isiksus, mida ta on kasutanud inimeste koondamiseks, ühendamiseks ja koostöö viljelemiseks oma demokraatlike põhimõtete alusel. Koos oma abikaasa Tiiuga on nad olnud viimased kümme aastat lugupeetud isikud Toronto ühiskonnas, kus tema sõnavõtud rahvuslikel sündmusil on olnud sisukad ja eesti rahvuslikku mõtteküllust sisendavad.

H.O

Kol.-ltn. August Tomander VR I/3 surnud

Torontos suri kõrges vanuses Eesti Vabadussõja sangar kolonel-leitnant August Tomander, keda vääristati teenete eest Eesti vabadusele VR I/3-ga ja autasutaluga.

Lahkunu oli sündinud 8. septembril 1893 Harjumaal, Anija vallas, olles kolmas kümnest õestvennast. Lõpetas pedagoogiumi ja töötas Keilas algkoolijuhatajana. I maailmasõjas mobiliseeriti tsaari armeesse, lõpetas ohvitseride kursuse. Eesti Vabadussõjas oli üks esimene, kes andis oma panuse kompaniiülemana Narva rindel ja landesveeri vastu.

Peale sõda jäi kaadriohvitserina Eesti sõjaväkke teenima, lõpetades Kõrgema Sõjakooli ja töötas mitmesugustel ametikohtadel staapides, kuni iseseisvuse lõpul oli üksikpataljoni ülemaks Jõhvis.

Pärast aastast vangistust nõukogude vanglas, teenis ta Tartu sõjaväeringkonna ülemana, kuni tuli kodupinnalt põgeneda. Asus pärast mitmeid vahepeatusi Torontosse, olles siinse Toronto Eesti Võitlejate Ühingu asutajaid.

Ta on olnud kooliõpetaja, Alutaguse skautmaleva vanem ja noorkotkaste vanem Jõhvis, ta on alati seisnud südamega lähedal eesti noortele, kellele tema omakorda oli sõjasangarlusega suureks eeskujuks.

SPORT

Karl Trei maailmameister kaugushüppes

Karl Trei Estonia Masters Klubist saabus Rooma olümpiamängudelt tagasi 1. juulil kolme medaliga — kuld kaugushüppes ja hõbedad kolmikhüppes ja 80 m tõkkejooksus. K. Trei võistles 75-e ja vanemate klassis, millises oli 91 võistlejat. Kergejõustiklaste üldarv oli rekordiliselt üle 4000.

K. Trei tagajärjed olid: kaugushüppes 3.98, kolmikhüppes 8.43 ja 80 m tõkkejooksus 16,97.

Uus Eesti rekord 800 m jooksus

Moskvas jalgpallimängude vahel peetud 800 m jooksust võttis osa ka eestlane Raivo Mägi, jookstes selle distantsi uue Eesti rekordiga — 1.46,6. Tema nimel olev endine rekord oli 1.47,33. Uus Eesti rekord andis talle võistlusel neljanda koha kolme venelase järel.

Reino Keski-Salmi surnud

Briti Kolumbias said möödunud laupäeval, 30. juunil surma neli tuletõrjujat ja nende piloot, kui nende helikopter hädamaandumisel maanteel mägisel maastikul põlema süttis. Meeskond oli teel metsatulekahjule Revelsoke'i lähedal. Nad olid kõik suveks ühe Alberta kompanii poolt palgatud eriväljaõppega metsatuletõrjujad.

Üks nendest oli tuntud murdmaasuusataja ja mitmekordne Kanada meister soome päritoluga Reino Keski-Salmi. 29-aastane Reino õppis viimasel kahel aastal Sudbury Laurentian ülikoolis. Ta kihlus kevadel tuntud Ontario suusataja Petra Melewa'ga ja pidid abielluma septembris. Õnnetu surm tõmbas kõikidest kavatsustest kriipsu läbi.

Helewa'te suusaperekonnas oli see viimase viie aasta jooksul teine traagiline õnnetus. 1980. a. kevadel sai nende vanem tütar Maren peale kooli lõpetamist ringreisil viibides Winnipegi lähedal autoõnnetusel surma.

Reino oli nagu tema südamerabandusse surnud rahvuskaaslane Matti Mäki'gi alati viisakas, tagasihoidlik, sõbralik ja abivalmis sportlane, keda jäid leinama võistluskaaslased üle Kanada.

Willie Banks hüppas uue kolmikhüpperekordi

Willie Banks hüppas Indianapolis peetud kergejõustikuvõistlustel üllatuslikult kolmikut 17.97, ületades brasiillase Oliveira nimel olnud maailmarekordi. Nädal tagasi oli ta hüpanud uueks USA rekordiks 17.67.

Eric Püss kaitses esiküti tiitlit

T.E.Ö.J.K. korraldusel toimus 1. juunil 1985. a. laskevõistlus haavlipüssist. Esikohale tuli Eric Püss, kaitstes seega seltsi 25. aasta juubeli rändkarikat 1985. aastal. Teisele kohale tuli H. Kuusik ja kolmandaks H. Sõrmus. August ja Aide Nüüdi mälestusrändauhinda 1985. aastal kaitses I. Sambla.

☆

Järgmise klubi üritusena korraldatakse teine kalapüügivõistlus sel aastal Simcoe järve Royal Beachi vetel laupäeval, 20. juulil. Võistlus toimub seltsi 25. a. juubeli rändkarikale ja juhatuse poolt väljapandud auhindadele. Kogunemine kell 7.00 hommikul Park Motelli restorani parkimiseplatsil. Võistluse algus kell 8.00 hommikul. Paadid palutakse vette lasta Virginia Beachist või Provincial pargist. Paate on võimalik rentida piiratud arvul Pefferlaw silla juures asuva restorani omanikult. Lähemat informatsiooni võistluse korra kohta antakse kogunemise kohal.

Juhatus

Spordimärkmeid

Prahas peetud kergejõustikuvõistlustel tegid naised kaks uut maailmarekordi: Helena Fibingerova tõukas kuuli 21.03 ja Jarmila Kratoschvilova jooksis 800 m ajaga 1.56,92.

☆

Lawrence'is hüppas keenialane Moses Kiyasi kaugust kerge taganttuulega 8.20.

☆

Inglane Roland Bradstock viskas Philadelphias oda 84.10. Samal võistlusel Bill Jasinski ja Darren Burton hüppasid kõrgust 2.27.

☆

Houstonis peetud kergejõustikuvõistlustel hüppas James Howard kõrgust 2.35. Viinis heitis austerlane Johann Lidner vasarat 79.28.

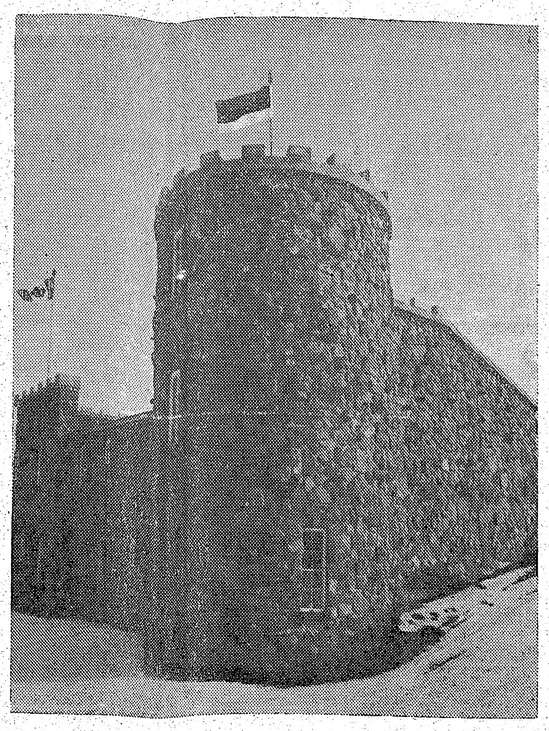

Hiljutise tornaado hävitustöö puhul sai eriti kannatada Tottenhamis oleva Tõnu Järve talu ehitised. Ainus, mis püsima jäi oli maakividest ehitatud hoone, kus Eesti lipule on Pikk Hermannile sarnanev torn ja Kanada lipule inglise stiilis torniosa. Hoone on praegu müügil.

Foto: Jaak Järve

Toetasid EKN tegevust

A. Laaman, Felix Laansoo, Lydia Laar, Liisu Laas, Heinrich ja Silvia Lahe, B. S. Laht, O. V. Laikve, Meeta Lainurm, Rudolf Lall, Johannes Langel, Amandus Lattik, Edith Laur, E. Lauri, Eric Leesnurm, Mary Leetsman, E. Leinberger, Paul Lepik, A. Lepson, Erik Liigand, E. Lillepõld, Ida Lillioja, A. Lind, Heino Loo, Tiiu ja Aksel Loorpere, Evald Lootus, E. ja A. Luhaäär, Aleksander Luik, Agnes Luik, Leida Läte, Herta Lüdig.

Artur Maasik, pr. ja hr. E. J. Magi, E. Maidla, Aleksander Mardimae, Roman ja Leida Marley, Karl Martin, Rita Matiisen, H. E. Meema, pr. ja hr. O. Meidla, E. Mell, August Mellikow, Raoul Merits, A. Mets, Richard Metslang, Evald Midenbrit, Ed. Miil, Endel Milliste, Hans Moks, Hedvik Mutso, Paul Mäepea, Helmi Mägi, Ants ja Aino Mägiso, H. Mölder, Peeter ja Aime Möldre, Friedrich ja Vaidla Möller.

Karl ja Vilja Ollino, Harald Oluper, Herta Orav, Paul ja Elvine Osko, Helga Ots, Endel ja Aino Ott, Kaljo ja Ellen Ott, Henn Paabo, Karl Paap, Julius Pahapill, dr. J. Paidra, Joosep Paist, Elmar Pajo, Taimo Pallandi, August Pallas, Arvo Pallop, S. Palu, L. Palumäe, Ülo ja Hilja Paul, pr. ja hr. A. Paulus, Aino ja Mart Pedel, Leida Peepre, Aino Pello, Lemmi ja Hans Pent, Walter H. Pent, G. Perle, Jenny Petersoo, Meinhard Pihlak, Valter Piigli, Helme R. Piir, Lia Pikkov, Ülo Pikkov, Arnold Pille, Oscar Pint, Otto Pintman, L. Ploom, Luise ja Uno H. Pold, O. Poltov, Matti Poola, Karl Pormeister, Valter Pormeister, Meeri Prants, K. Priidik, Richard Pulk, Artur Purika, Maimu Purje, Elmar Pähn, Mihkel ja Sinaida Päike, pr. Tiiu Pärnsalu, Olga Pääbo, Edgar Püss, Evald Piiberand.

Toetuste laekumine jätkub.

RAAMATUID

MÜÜGIL „VABA EESTLASE" TALITUSES

	Hind $	Saatekulu ¢
EESTI SKAUTLUS VEERANDMEND AASTAT	2.—	$1.—
ESTONIAN SCOUTING	3.—	.50
Fred Limberg — ISAMAA EEST	15.—	.70
EDUARD RÜGA graafik ja maalija	9.—	.70
Ivar Ivask — ELUKOGU	10.—	$1.—
Heino Jõe — LUGU KÄBIST, LUGU KÄNNUST	2.—	.50
Anna Ahmatova—Marie Under — REEKVIEM	3.50	.50
Herbert Michelson — KODUMAALT VÕÕRSILE	10.—	.50
Herbert Michelson — SKAUTLIKUL TEEL	3.—	.50
Herbert Michelson — NOORSOOTÖÖ RADADEL	3.—	.50
Herbert Michelson — EESTI RADADELT	9.—	.50
Paul Laan — MÕTTELEND — pilte ja poegikiri	5.—	.50
Aarand Roos — JUMALAGA, KARS JA ERZURUM	6.—	.50
Ants Vomm — VARJUD (luuletuskogu)	8.—	$1.—
Salme Ekbaum — AJATAR (luuletuskogu)	4.—	.50
Johan Pitka — RAJUSÕLMED	8.00	.50
Urve Karuks — KODAKONDUR (luuletuskogu)	6.—	.50
Hannes Oja — KÕPUTUSED ENESES (luuletuskogu)	1.50	.50
Hannes Oja — TUNNETE PURDEL (luuletuskogu)	2.75	.50
Andres Küng — MIS TOIMUS SOOMES?	14.—	.50
Elmar Sanden — LOOJANGUL LAHKUMINE TALLINNAST	16.20	.50
V. Veedam — LURICH AMEERIKAS	8.—	.70
E. Uustalu — TAGURPIDI SÕUDES (Mälestusi 1914—1943)	18.—	$1.—
A. Roos — RÄNDAMAIE (luuletuskogu)	6.—	.70
Prof. Felix Oinas — KALEVIPOEG KÜTKES j.m. esseid	13.—	$1.—
E. Sanden „SÜDA JA KIVID"	19.50	.70
I. Külvet — NÄITEMÄNGURAAMAT (5 näidendit)	15.—	.70
H. Rajamaa — MARIE UNDER INIMESENA	4.—	.30
Arvi Tinits — VÄLGUMÄRGI KASVANDIKUD	47.—	
	Saatekulu Kanadasse $1.50, mujale	$3.—
Gisela McBride — TALES FROM ESTONIA	5.75	.50
V. Kimberg-Kotkas luuletuskogu PILVE ALL JA PILVE PIIRIL	7.—	.70
E. Uustalu — FOR FREEDOM ONLY	14.—	1.—
REHVITUD PURJEDEGA II	8.—	1.—
NAER ON TERVISEKS — kõdijutte	8.—	.70
Ilmar JAKS — NEPTUN	18.—	1.—
Ivar Ivask — VERANDARAAMAT luuletuskogu	7.—	.70
S. Ekbaum — luuletuskogu ÕHUMÄRGI ALL	10.—	$1.75
Ants Vomm RISTSÕNAD II	2.25	.70
NAER ON TERVISEKS II	12.—	$1.—
M. Juhkam — USK ON MEID AIDANUD (Valimik vaimulikke sõnavõte kodumaale)	12.—	$1.50
TAIMI PROOS — ELUKIIGEL (luuletused)	10.—	.50
E. Eerme — EESTI EKSLIIBRIS VÄLISMAAL IV	5.—	.70
H. Meret — TEREMI JUTUSTUS	25.—	01.50
LISANDUSI I mõtete ja uudiste vabale levikule Eestis	20.—	1.—
A. Mägi — EUROOPA RAHVASTE AJARAAMAT 264 kl., kõltes	$22.—	—.70 US$2.00
Robert Kreem — VANDEGA SEOTUD	15.—	$1.50
E. Past — MAALT ja MERELT	$10.—	$1.50

Julia Klaar

SÕJA JALGU JÄÄNUINA

Eestist lahkumise ja Rootsi pääsemise lugu

13.

Nõud pesti masinaga ja taldrikud ning muud söögiriistad laoti raamidele, millel olid rattad all, ja aeti niimoodi söögisaalidesse.

Kartuli- ja muu juurvilja koorijad olid eraldi ruumis; nendeks olid enamasti sakslannad, kes mingil moel olid kohapeale jäänud.

Laos töötas kaks muhedat vanahärrat, üks oli lätlane Hartman ja teine endine Danzigi kaupmees. Nad mõlemad, oma töö- ja riietuse peale vaatamata, nägid nii soliidsed välja, et nende intelligentne minevik oli neile nagu peale trükitud, mida ei suutnud neilt võtta mingi võimuvahetus.

Toitu läks väga palju raisku. Poola lapsed, „sindrid", olid küll näljased, aga ei söönud rootslaste „fiskbullasid" valges piimakastmes. Samuti ei läinud neil suust alla õunamoosiga tehtud paksud makaronid, löö või lõika. Algul jagati toidu ülejäägid kohalikele vaestele, keda kogus siia igapäev tohutu saba, mannergud käevangus. Sõjahaavade paranedes jäi mannergu- väga vähemaks ja et jääke ratsionaalselt ärakasutada osteti asutusele 30 siga. Endine sepis ehitati ümber sigalaks ja võeti ametisse 2 meest, kes siis toidu ülejäägid sigadele söötsid ja üldse nende eest hoolitsesid. Sigala vanamees oli näinud ka paremaid päevi; mis ametimees ta oli olnud, ei läinud mul korda teada saada. Üldse oli siin koos väga erineva staazhiga inimesi. Väravavaht või õigemini õuevaht oli endine kriminaalpolitseinik, pensionieraline vanem härra. Oli usaldatav inimene. Mind kutsus ta ikka „Brot-Frau" või „Brot-Mütterchen". Olin seal kui leiva lukk, ilma minuta või minu käest küsimata keegi leiba, mis sel ajal suure väärtusega, ei saanud. Ei olnud siis ime, et taheti minuga hoida head vahekorda.

Toiduga oli alati igavene häda ja sõda. Poolakatele ei maitsenud rootslaste toidud. Nende poolt piimapulbri abil valmistatud toidud muutusid lõpuks nii eemaletõukavaks, et ei kannatanud enam nende lõhnagi. Blodbudding, fiskbullar pulbripiimakastega ja kuivatatud juurviljasupp ei maitsenud enam kellelegi. Võeti siis ametisse poola kokk ja rootslased andsid ained. Nagu imeväel nendest samadest ainetest teisiti valmistatud toidud muutusid söödavaks. Lisaks muule osteti tünnide viisi hapukapsast. Kui kapsatünnid kööki toodi, siis sel päeval rootslasest „husmor" oma nägu kööki ei näidanud, hirmsa haisu pärast nagu ta mainis.

Varastamine rootslaste järelt oli kohutav. Igaüks, kes jaole sai, võttis. Pesukoja töölised „hiivasid" linu ja käterätte, köögist tõmmati kilode viisi võid, juustu, kohvi, kakaod ja konserve. See oli pealtnägijale valus näha. Rootslased nagu ei märganud seda — või tegid seda meelega!?

Esimese kolme kuu lõppedes läks esimene vahetus lapsi ära, tulid uued, kuid seekord võeti poole vähem, s.o. 750, kuid õpetajaid oli rohkem, ja nüüd olid õpetajad nõudlikumad. Ei söönud lastega enam ühes lauas ja nõudsid eraldi serveerimist ja toitlustamist.

Söögisaale oli üldiselt 6. Kolm suurt laste jaoks, kus kahes vahetuses söödi, üks saal oli õpetajatele ja üks töölistele. Õpetajate saalis sõid ka hiljem rootsi mehaanikud. Muu rootsi personal sõi eraldi nn. rootsi paviljonis. Kontoriametnikud ja direktor sõid viimase barakis. Toit viidi neile suurest köögist ja direktori teenija tegi siis oma pliidil lisa nende maitsele vastavalt.

PUNASE RISTI LEIVAEMAKS

Uuel perioodil sain ametikõrgendust. Sain leivatoa juhatajaks, kuna endine juhataja pandi kokaks. Endine juhataja oli näpanud nii endale kui sõpradele ühtteist saadavat, mispärast see uus koht oli mulle omamoodi raske, sest tahtsin teha lõpu sellele võtmisele. Ma ei andnud kellelegi midagi niisama. Tekkis tüli minu ja tööjuhataja Formella vahel. Katsuti kavalusega mind sellelt kohalt kõrvaldada ja omamees asemele sokutada. Ma ei kartnud teda, mul oli rootslaste usaldus. Kord neljasilma all käskis Formella endale lõigata tüki sinki. Vastasin, et see pole minu enda teha, et rootslaste toitu välja anda ilma pikemata. Formella arvas, et neda suurde saali, peahoonest veima siiski võivat seda teha kui tadi eemal. Miilitsad püssidega käisid ümber maja, olid tee peal ja seisid uste juures. Need olid kõige vastikumad momendid sellest ajast. Kõneleja rääkis poola keeles, millest mina väga vähe taipasin ja kästi kusagile alla kirjutada. Kõne lõppedes tungis rahvas rüsinal välja, ilma et oleks allakirjutanud, ja kadusid igaüks oma töö juurde, nagu oleks töö mõni päästeingel. Rootslased vaatasid eemalt ja imestasid, et koosolekut peetakse püssimeeste vahel. Ära ei tohtinud jääda, öeldi, et siis pole vaja homme ka tööle tulla, st. oled teenistusest ilma.

Pärast, kui miilitsad ja kõneleja ära läinud, juleti kergemalt hingata ja arutada. „Joosep ja Maria" hüüdsid naised köögis. Mis see oli? Mis nad tahtsid? Küllap tahtsid parteisse ka liikmeid värvata.

Iga kolme kuu tagant tuli uus vahetus lapsi. Lahkuvatele lastele anti leivakott kaasa. Iga laps sai reisukotti pool leiba, pool saia, 200 gr võid, sama palju juustu, purk konservpiima ja purk mahla, nende valmistamine andis meile leivatoas kõvasti lisatööd. Vaevalt lapsed tee peal kaasaantud kotist midagi sõid, see oli mõeldud rohkem koju viimiseks. Puhkekodu ajaks antud riided võeti ära ja laste omad aeti ülle. Juhul, kui need olid väga närused, lasti ka rootsi riietega koju minna.

(Järgneb)

Grupp Toronto eesti täienduskooli õpilasi esinemas emadepäeva aktusel.
Foto: Vaba Eestlane

Kalevalik shamaanlik primitivism

Soome TV-s esitati Velja Tormise „Raua needmine" Tõnu Kaljuste juhatusel. „Helsingin Sanomate" muusikakriitik Hannu-Ilari Lampila kirjutab sel puhul, et „kalevalalik lauluvaim" olevat Eestis võib-olla tugevamini säilinud kui Soomes.

Paljud soome heliloojad on katsetanud primitivismiga, aga ükski neist pole saavutanud Velja Tormise shamaanlikkust. „ „Raua needmises" sukeldub Tormis sügavale soome-ugri minevikku ning hüpnotiseerib algelise maagiga moodsaid kuulajaid. Muinasluule loitsulikkust tõhustab eesti keel, mis tundub tuttavana, aga mida ei mõista. Taidurliku esituse juurde kuulub, et koor alati „ilusasti" ei laula. Kooril on lubatud oma hääli metsikult ja inetult kasutada, kirjeldades primitiivse ühiskonna pinget."

ANNE ELAINE AUG

Sündinud 1961. a. Torontos. Keskhariduse omandas Northview Heights Secondary koolis Torontos. Lõpetas Toronto ülikooli B.Sc. kraadiga maateaduse alal. Akadeemiliselt kuulub Korp! Indlasse.

KATRIN AIME KUTTI

Lõpetas 1982. aastal Toronto ülikooli B.P.H.E. kraadiga. Jätkas õpinguid 1983. aasta sügisel Ottawa ülikoolis saavutades B.Ed. kraadi 1984. aasta kevadel. Sama aasta suvel lõpetas teise taseme „Special Education — Gifted" York'i ülikoolis, Torontos. Töötab City of York'is, Parks and Recreation osakonnas. Akadeemiliselt kuulub Korp! Indlase.

NOORTE VABA EESTLANE

„Soss-sepa" traagika

Vana ja õpetlik lugemiku-jutt rääkis rikaste vanemate pojast, kes tahtis sepaks õppida. Teadagi — selleks tuleb minna sepa juurde õpilaseks ja teha musta ning rasket tööd kuni amet selge. Rikkad vanemad ei tahtnud, et nende kallis poeg käed mustaks ja särgi higiseks teeb.

Lepiti siis sepp-meistriga nii kokku, et poju võib ametit õppida vaatamisega. Poisile toodi voodi sepikotta ja sealt ta vaatas kolm aastat, mida sepad tegid. Siis hakkas tegema oma tööproovi — sepitsema hobuserauda. Kuumutas rauda ja tagus, kuumutas jälle ja tagus. Rauatükk vähenes ja vähenes, nii et viimaks oli vaid killuke järel, millest enam isegi naela ei saanud teha. Vihaselt viskas ta siis selle killu karastus-vette ja — „soss" — sinna see kadus. Sealt sai teoreetiline meister omale „soss-sepa" nime.

Tänapäeva „soss-sepad" arvavad, et ka eestlaseks on võimalik õppida pealt-vaatamisega. Ei ole tarvis osata eesti keelt — eestlane saab olla ka inglise keeles. Mida saab teha inglise keeles? Eesti leiba süüa, verivorsti ja hapukapsaid teha, rahvariideid kanda, eesti ajalugu õppida, rahvatantsu tantsida ja eestiainelisi pilte joonistada. Siis on eestlusel lõpp. Eesti rahvaluulet, kirjandust, laulu ja näitekunsti ei saa enam võõrkeeles harrastada. Need aga on peamised eestluse „osad".

Nõnda siis — võta eesti raamat ja ajaleht. Palu, et vanemad sind veidi tagant sunnivad. Veeri ja loe, niikaua kuni eesti keel on selge! Raske töö, aga kerge vaevaga ei saa isegi keele-, värsi- ega sõnasepaks.

Heino Jõe

Putukate söömine

Kui ma küsiksin igalt õpilaselt siin klassis: kas nad on kunagi putukaid söönud? — siis nende vastus oleks kindlasti — EI!

Seda arvasin ka mina.

Aga varsti te näete, et olete vähemasti üks kord, kui mitte rohkem ilma teadmata mingisuguseid putukaid söönud.

Ühendriikide Toidu- ja Ravimiteamet (USA Food and Drug Administration) ütleb, et ei ole rohkem kui kümme puuvilja-kärbse muna teie hommikuses klaasitäies tomatimahlas, ei ole rohkem kui kümme lehetäid ühes purgitäies seentes ja mitte rohkem kui 5 protsenti usse ühes korvitäies virsikutes.

Imetlusväärne on see, kui palju kaloreid, vitamiine ja proteiini sisaldavad putukad. Üks asja uurinud entomoloog (putukateadlane) väidab, et seni uuritud putukad sisaldavad rohkem proteiini ja kaloreid kui näiteks kala ja liha. Ka maitse pole halb. Termiidid maitsevad toorelt nagu ananas ja küpsetatult nagu aedvili, sisaldades samal ajal rohkem kaloreid kui sama kogus liha. Mõned putukad sisaldavad 30 protsenti rohkem proteiini kui keskmine liha. Ainult putukaid süües saab inimene kätte oma päevase D-vitamiini tarviduse.

Maitsvam osa putukast on pea. Kui see on praetud või ja hoitud külmutuskapis, siis on maitse nagu „butterscotch" kompvekil. Tiibu võib kasutada lihakotleti lisandiks ja lapsed armastavad seda hommikusöögina (cereal). Paljud teadlased arvavad, et putukate kasutamine toiduks lahendab kord maailma toitlusprobleemi.

Kadri Nõmmik

Õpilas nalju

Vilii viidi esimest korda kontserdile. Tagasiteel küsis vanaema:

„Noh, Villi, oli ju hea kontsert?"

„Mitte väga. Mõni pala tuli ju uuesti mängida."

☆

„Bob, mitu käsku on katekismuses?"

„Pühapäeval oli veel kümme, aga esmaspäeva hommikul ütles mamma, et papa on ühe neist ära rikkunud."

☆

„Maailma kõige pikem nina on 11 tolli pikk."

„Muidugi."

„Kuidas nii, et muidugi?"

„Noh, kui see oleks 12 tolli, siis see oleks jalg".

KADRI NÕMMIK

lõpetas Toronto Eesti Täienduskeskkooli ja Leaside kanada keskkoolis 10. klassi. Põhjala Tütarde gaidlipkonna vanemgaidina on ta Palmipuude salga abijuht. Rahvatantsu harrastamiseks kuulub ta Kungla rahvatantsurühma. Sportlikest huvialadest harrastab meeleldi võrkpalli ja bädmintoni.

Võitmatu eesti rahvas

Aarand Roos, ESTONIA A Nation unconquered. Ülemaailmne Eestlaste Kesknõukogu, Baltimore 1985. 96 lk.

Meil on viimastel aastatel ilmunud mitmeid ingliskeelseid raamatuid, mis meie rahva küsimusi välismaailmale tutvustavad. Neid on olnud teaduslike uurimistena ja lühemate tutvustavate väljaannetena, mis kokkuvõtlikult annavad pildi koos fotodega sellest, mis on juhtunud ja kuidas on praegu olukord N. Liidu poolt okupeeritud Eestis.

Huvitav on sellejuures märkida, et selliste raamatute autorid on nooremasse (tegelikult küll keskmisse) generatsiooni kuuluvad, kes imetletava üksikasjadeni mõistavad eestlaste olemist nende ajaloolisel taustal ja rahva väsimatuid püüdeid selle vabaduse taastamiseks, mis meilt rööviti.

Võõrastele mõeldud väljaannete üheks omaduseks peab olema nendega tutvumiseks vajatava aja lühidus. Need on mõeldud peamiselt neile, kel on midagi öelda tänapäevasele maailmaolukorrale või kaasaaidata eestlaste asukohamaa poliitikale.

Juba väliselt seob silmi tänavu ilmunud Eesti Vabariigi konsuli Aarand Roosi koostatud „ESTONIA a nation unconqured" (kirjastanud UEKN), mille on kujundanud väga lihtsalt kuid mõjukalt Jaan Born, keda mäletame Baltimores toimunud ESTO-76 embleemi kujundajana. 96 lk raamatus on antud Eesti ajalooline taust, iseseisev riik, II maailmasõda ja nõukogude okupatsioon pärast II maailmasõda, eestlased eksiilis, diplomaatiline staatus ja lisad.

A. Roos on väga kokkuvõtlikult, kuid osava autorina toonud esile just olulisema, mis annab eestlasist ja maast iseloomustavama, seda haruldase selgusega võõrale lähendades, mis on ju sellise raamatu ülimaks esmärgiks.

Lisaks otsesele välispropagandalistele vajadustele, on see raamat otse hädavajalik kõigile eesti keelest võõrdunud eestlastele, kellel siiski on huvi oma sidemete vastu nende vanemate maaga, samuti segaabielulistele ja nende järglastele eestlasest poole kuuluvuse taustana. Koostajal on veel üks ja üsnagi põhjendatud eesmärk — olla vastukaaluks neile arvukaile ingliskeelseile väljaandeile, mis okupeeritud Eestist saadetuna on ingliskeelse maailma üleujutanud ja kus väärendatud informatsiooni antakse Eesti ajaloost, eriti Eesti liitumisest N. Liiduga. Autor arvab, et üldist publikut peab hoiatama sellise kirjanduse eest, mida levitatakse tasuta ja massiliselt ülikoolidele, raamatukogudele ja meediale.

Üheks ulatuslikumaks selles raamatus ongi peatükk N. Liidu okupatsioonist Eestis pärast II maailmasõda, metsavendade, kolhoosi sundimisega, Eesti maapõue varade ekspluateerimisega, elanikkonna kujunemise, venestamise, dissidentliku opositsiooniga ja üksikute dissidentide juhtumitega. Nende vastu eksiileestlaste tegevus oma poliitilise ja kultuurilise tegevusega, mis toetub Eesti iseseisvuse tunnustamisele läänemaailma riikide, eriti just Ameerika Ühendriikide poolt.

Raamatu levitamiseks peaksid kaasaaitama kõik eestlased, kuna see viib meie võitluse ideed võõraste ja nende juurde, kes meie pingutusi miltte üksnes ei jälgi kaastundega, vaid ka võivad aidata kaasa meie püüdlustele, kuna selles on näidatud kuidas eesti rahva võitmatu vaimsus on läbi raskuste alati püsinud ega seda pole suudetud murda.

Hannes Oja

Arved Viirlaid Eesti P.E.N.-klubi uueks esimeheks

28.—31. mail toimus San Marinos P.E.N. konverents, kus Eesti P.E.N. klubi ametlikuks delegaadiks oli toetajaliige Are Helbemäe; osa võttis ka Eesti P.E.N. klubi sekretär-laekur Ilmar Külvet.

Eesti P.E.N. klubil on olnud seoses Asta Willmanni ja Aleksis Rannniti surmaga muudatusi juhatuses. Praegu on esimeheks Arved Viirlaid, abiesimeheks prof, Martin Puhvel, sekretäriks- laekuriks Ilmar Külvet, teised juhatuse liikmed prof. Paul Saagpakk ja Helga Nõu. Konverentsil avanes võimalus muutuste selgitamiseks juhatuses ja isiklikuks tutvumiseks keskse juhtkonnaga. Konverentsil mälestati Asta Willmanni ja Aleksis Rannitit, kuna Are Helbemäe andis kokkuvõtliku ülevaate nende loomingust.

Konverentsil oli esindatud umbes sada delegaati. Kõige elavamaks kujunesid sõnavõtud Writers in Prison Committee aruande äraskuulamise järele.

Nagu selgus on oma loomingu võimudele vastuvõetamatuse tõttu rahvusvahelises ulatuses vamgistuses ligemale 500 kirjanikku või haritlast, suur osa neist N. Liidus ja Nõukogude bloki maades; järjekordselt nimetati nende hulgas ka Mart Nikluse nime.

Üks Bulgaaria esinduse liige kuueliikmelisest delegatsioonist väitis, et N. Liidus ega teistes kommunistlikes riikides ei peeta ühtki kirjanikku vangis tema loomingulise tegevuse pärast. Tegemist olevat lihtsalt reaktsionääridega. Temale vastas tabavalt ja jõuliselt eksiilkirjanike P.E.N. esindajana USA's elav leedu näitekirjanik ning ülikooliprofessor dr. Algridas Landsbergis, et mitte vangid, vaid VANGISTAJAD raudeesriide taga on reaktsionäärid. Valdav osa reageeris sellele tugeva aplausiga.

Rahvusvahelise P.E.N. järgmine kongress, toimub New Yorgis 1986, 12.—18. jaanuarini.

AIMI ILVES

Keskhariduse omandas Burnhamthorpe C.I. Torontos. Lõpetas York ülikooli Honours B.A. kraadiga Economy alal 1984. a. Akadeemiliselt kuulub Korp! Indlasse.

ELLEN POOK

Sündinud 30. novembril 1961. a. Keskhariduse saanud Lakeway Collegiate and Vocational School'is Sault Ste. Marie's. Lõpetanud Toronto ülikooli 1984. a. juunis B.A. kraadiga psühholoogia alal. Akadeemiliselt kuulub Korp! Indlasse.

Kahe klaveri õhtu

Lena Pumber ja Marney Adams-Curran on noored duo-pianistid, kes mõne aasta eest alustasid koos musitseerimist Ontario Bible College muusika osakonna õpilastena ja kes sellistena, nimetatud kooli õppekava raames, ka korduvalt on esinenud. Pühapäeval 23. juuni õhtul, mängisid Lena ning Marney Toronto baptisti kirikus, sedapuhku aga juba Ontario Bible College vilistlastena. Ilmselt on nad, vaatamata koolist lahkumisele, jätkanud viljakat ühistööd. Jällegi võisime selletõttu kuulda J. S. Bachi D-moll klaverikontserdi seadet kahele klaverile — teos, mida eriti hindas Kanada klaverikuulsus Glen Gould. Ka tulid uuesti ettekandele B. Oweni seade Bachi Sonatiinist. D. Milhaudi Braziliera ja K. Raidi eesti rahvaviiside töötlused neljakäe klaverile. Üritusele klaverimuusikale pakkus värskendavat vaheldust vokaaltrio koosseisus Anne Kaups, Marika Wilbiks ning Ed McLean, klaveril Linda McLean.

Noored pianistid tõlgitsesid Bachi klaverikonsterti laitmatult. Sobivate tempode ning dünaamikasujuva tehnika ning koosmänguga, ehitati taas üles barokajastu üks kunstipühamuid — igati õnnestunud musitseerimine. Kahjuks ei saa sama täiesti Raidi palade ettekannete kohta öelda. Tõsi, nendes tõusid esile eestiline tõsidus, laulev liüürika ning mänglev reipus, ometi kippusid üldmuljet rikkuma ebatäpsused koosmängus ja kolmanda osa liiga aeglane tempo. Ülimalt toredalt esitati seevastu Milhaudi pala, mis oli esimene osa helilooja pikemast süüdist kahele klaverile. Pala kajastas Lõuna-Ameerika viise ning rütme ja sellisena pühendati see ka kohalviibivatele Brasiilia ning Argentiina külalistele.

Õnnitleme Lenat ning Mareyd ja loodame tulevikus neilt uuesti midagi hingeülendavat kuulda. Lühikese vaimuliku kõne pidas Vancouveris äsja magistri kraadi saavutanud noor pastor Ed McLean, Linda Kaups-McLeani abikaasa. Ta kõneles hirmust ja selle võitmisest.

—dl.

LINDA MAI MEIER

Sündinud 1960. a. Torontos. Keskhariduse omandas Northern Secondary koolis Torontos. Lõpetas York ülikooli B.A. kraadiga matemaatika alal. Akadeemiliselt kuulub Korp! Indlasse.

VICKI TOOP

Sündinud 19. augustil 1963. a. Hamiltonis. Keskhariduse omandas Ancaster Secondary koolis. Lõpetas tänavu Torontos Ryerson Polytechnical Institute'i B.A. kraadiga ärinduse alal. Töötab CHCH tv-jaamas Hamiltonis. Vicki on Kivioja elaniku Alide ja Mihkel Toopi pojatütar.

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Teisipäeval, 9. juunil 1985 — Tuesday, July 9, 1985

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Kinnisvarade ostu ja müügi puhul

(ELUMAJAD, ÄRIRUUMID JA SUVILAD)

Toomas Mankin
Associate Broker

Kontoris 482-5544
kodus 447-3782

L.S. Snelgrove (1981) Ltd.

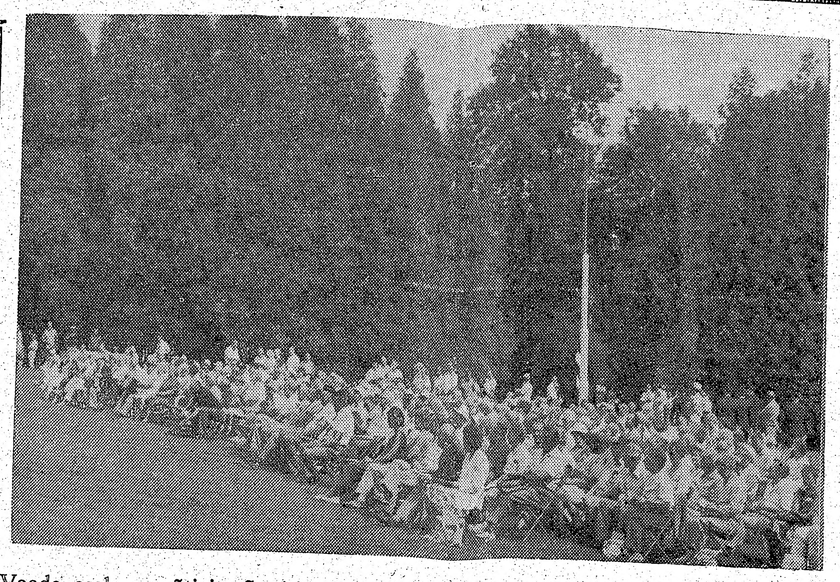

Vaade osale osavõtjaist Seedrioru suvepäeva aktsel. Foto: Vaba Eestlane

Sündmuste kalender

03.—10. augustini Jõekäärul Spordilaager 85.

MIS ON TEIE MAJA VÄÄRTUS?

Torontos ja Ümbruskonnas helistage:

HEINO PÄRNSALU
Real Estate Broker
469-5118

LINDEN
REAL ESTATE LTD., REALTOR

KATUSETÖÖD

uued ja parandamine.
Korstnate parandamine.
Soome ehitajad

Veli Salminen 492-1351
Metro licence 2422

4. juulil peetud Wintario loosimisel langes peavõit $200.000 piletile nr. B140469, $100.000 võitsid piletid — B225547, B470701, B770015, $10.000 — 319313, 251070, $1000 — 59075, $100 — 5325, $50 segijärjekorras numbrid — 559663, $10 — 653 ja tasuta piletiraamatu — 27. Nädal müstilise preemiavõidu $10.000 võitsid piletid 427662.

Napilt kuu spordilaagrini

Vestlus spordilaagri juhi Jaan Schaeriga

Kuu aja pärast läheb Jõekäärul lahti eesti noorte spordilaager — esmakordne ja ainulaadne üritus paguluse neljakümne-aastases ajaloos. Laagri juhiks on spordi- ja skaudirahva seas hästi tuntud ja populaarne noor mees Jaan Schaer. Jaan Schaer annab meeleldi jutuajamise „Vaba Eestlasele".

Kuidas spordilaagri korraldamise mõte nii ootamatult esile kerkis? Me oleme ju nelikümmend pikka aastat igasuguseid asju üritanud ja sellele mõttele pole keegi varem tulnud.

Idee tekkis kollektiivselt. Eesti Päevade ajal nägime Austraalia eesti noorte väikese grupi erakordset spordihuvi ja tundsime piinlikkust Kanada eestlaste pärast. Meil on kergejõustiku ja üldse spordi tase langenud. Jõekäärul seisavad kasutamata spordiväljakud, mis kunagi vaimustusega rajati. Me arutasime võimalusi — Valdeko Novek, Raivo Remmel, Vivi Holmberg, Tiit Romet, Ilmar Kaljurand, mina j.t. Otsustasime, et midagi tuleb ette võtta ja moodustasime juhatuse spordilaagri organiseerimiseks.

Meil on ju terve rida spordi- spetsialiste ja veterane — kuidas on spordilaagri juhatuse kontaktid nendega?

Spordialane algatus on noorema generatsiooni asi. Me ei saa nõuda, et need kes kümnete aastate eest asja vedasid, seda ka praegu teeks. Aga meie esimene kontakt oli just nendega — dr. Jüri Daniel, dr. Jaan Roos, Taimo Pallandi, Jaan Laaniste, Arvo Tiidus ja Taimo Ilves. Nad kõik tulevad kaasa, sest nad on meie praeguse spordi-olukorra suhtes sama murelikud kui meie.

Milliste spordialadega alustatakse laagris?

Meil on neli põhiala, mida harrastame esimeses spordilaagris. Kõikide alade jaoks on juba asjatundlikud instruktorid. Tennist juhivad Regina Heinar ja Anne Tamm, kergejõustikut dr. Jaan Roos, Robert Vessmann ja vennad Peeter ja Hillar Sõrrad. Euroopa jalgpalli juhendavad Ilmar Kaljurand, Jaan Schaer ja Mart Lepik, võrkpalli Tiit Romet, Derek Pällandi, Valdeko Novek, Raivo Remmel ja Taimo Ilves.

Nendele lisanduvad vee- ja spordimängud ja 10-punktiline terviserada. Meil on kaks Punase Risti tunnistustega ujumis-instruktorit — Monika Kask ja Lee Metsalo.

Laagri administratsiooni kuuluvad — mina laagri juhina, tüdrukute kasvataja Katrin Kütti, poiste kasvataja Erik Luiker, arst dr. Jaan Roos, õde Maimu Nõmmik ja perenaine Helgi Sambla.

Kui suure perega uut üritust stardite?

Me võtame vastu 50 osavõtjat, need ongi juba registreeritud ja registreerimine on lõpetatud. See on meie esimene aasta, ei ole õige asja suure hulgaga lõhki ajada. Aga praegugi soovivad inimesed pidevalt informatsiooni spordilaagri kohta ja me levitame seda hea meelega järgnevate aastate huvides.

Kas teil on ka mingeid nõudeid osavõtjate suhtes — vanus, eesti keele oskus, kehalised võimed ja muud?

Meil on kolm vanusegruppi, tüdrukud ja poisid alla 10, siis 11—12 ja 13 aastast ülespoole. Eesti keele oskuse suhtes kehtivad meil Jõekääru nõuded — keele oskus on vajalik, sest kogu tegevus käib eesti keeles. Esimesel laagripäeval, 3. augustil toimub füüsiline test võimete ja sellest oleneva tegevuse kindlaks määramiseks.

See on suur ja tänuväärne üritus, kulukas ka kindlasti. Kuidas lahendate ürituse majanduslikku külje?

Spordilaager on hinnatud ja ka toetatud üritus. Wintario toetus — $6000.— katab poole kuludest. Eesti Sihtkapitalilt on laekunud $1000.—, Eesti Päevade toimkonnalt $1500.— ja paljudelt eraisikutelt umbes $2000.—. Me teatame lahked annetajad ajakirjanduse kaudu ja avaldame neile tänu.

Mida veel põnevat on lisada spordilaagri kohta?

Laagri päevakava peaks olema huvitav ja haarav kõikidele. Kui noored väsinult magama lähevad, siis on erikava vanematele osavõtjatele — spetsialistide sporditehnilised loengud, filmid ja videoteibid. Nii siis laager kestab 3.—10. augustini ja kõik on õnnestumiseks ette valmistatud. Mainida võiks veel, et kui kedagi huvitab spordilaagri informatsioon, siis kolm telefoni vastavad: Jaan Schaer — 820-6592, Raivo Remmel — 759-7046 ja Valdeko Novek — 444-9224.

Spordilaagrile head õnnestumist soovides! —

küsitleja Heino Jõe

Toiduhindade tõstmine põhjustas protesti

VARSSAVI — Poola valitsus tegi teatavaks lihahinna tõusu 10—15% ulatuses 1. juulist. Põrandaalune Solidaarsuse ametiühing avaldas koheselt üleskutse tunniajalise protestistreigi korraldamiseks. Solidaarsuse juht Lech Walesa lükkas edasi puhkusele mineku, mis pidi algama 1. juulil, ja läks selle asemel tagasi Gdanski laevatehasesse, et „olla koos meeskonnaga, mis iial võiks juhtuda".

Trudeau Moskvas

Endine Kanada peaminister Pierre Trudeau jõudis juuni lõpul kuuajalisele külaskäigule Moskvasse osa võtma Põhja-Ameerika mõtekoldest.

Külastuste ajal on ette nähtud kokkusaamisi N. Liidu ametiisikutega, samuti on talle antud võimalus maal ringi reisimiseks. Esialgul polnud selgunud, kas ta kohtub Mihhail Gorbatshovi ja teiste juhtidega.

Trudeau kutsujaks oli Grergi Arbatov, kes on USA ja Kanada uurimiste instituudi direktor Moskvas, mis on peamiseks keskuseks Põhja-Ameerika küsimuste uurimisel. See mängib tähtsat osa Kremli välispoliitika kujundamisel.

Ameerika pantvangid vabastati

WASHINGTON — USA 39 pantvangi vabastati ja on tagasi saabunud kodumaale, kus neid on suure rõõmuga vastu võetud. Samal ajal USA president Ronald Reagan ja tema kõrgemad nõuandjad lubasid anda kättemaksuks vastulöögi terroristidele Liibanonis ja ähvardasid sulgeda Beiruti lennuvälja.

President kutsus kõiki tsiviliseeritud maailma rahvaid üles terrorismi vastu võitlema. Beiruti lennuvälja sulgemine olevat vajalik, võibolla isegi sõjalise aktsiooniga, kuna 15 prots. viimase 15 aasta jooksul tehtud lennukite kaaperdamist on tehtud Beirutis.

Need kaks noort, kes algatasid 17-päevase pantvangide draama, kadusid pärast pantvangide väljaandmist ööpimedusse. USA on lubanud pool miljonit dollarit kummaltki mehelt nende tabamise eest.

Vastukaaluks nõuavad shiite muhameedlased, et ka president Ronald Reagan peaks nendega koos süüpinki pandama Iisraeli sõjategevuse toetamise eest.

Iisrael on vabastanud üle 300 liibanonlase, kes on omamoodi pantvangideks Iisraelis. Ameerikaste vastu nõuti 735 shiite muhameedlase vabastamist Iisraeli poolt, kes viidi vägede väljaviimisel Liibanonist kaasa . Ülejäänud 400 lubavad Iisraeli juhid vabastada juba lähemal ajal, sellejuures kinnitades, et shiite vangide vabastamisel pole midagi ühist ameeriklaste vabastamisega.

Hoiatus karvaseile venelastele

Dr. Mihhail Dmitrijev, kes töötab N. Liidu medikaalsete teaduste akadeemias ütles äsjaavaldatud artiklis, et habemed ja vurrud on tervisele ohtlikud, kuna need on ebahügieensed. Ta ütles, et karvade abil tahab keha vabaneda mürgiseist aineist. Kuigi mõnikord vaadatavat habemeile ja vurrudele kui filtrile, koguvat need saastaineid, mis kahjustavad tervist sissehingamisega.

Uus president Itaalias

ROOMA (AP) — Itaalia poliitikud olid ebatavaliselt üksmeelsed valides Francesco Cossiga uueks Itaalia presidendiks juba esimesel hääletamisel. Hetkel on Cossiga Itaalia senati president ja ta on olnud peaministriks kahes Itaalia 44-st valitsusest pärast Teist maailmasõda. Presidendi valimistel sai ta 752 võimalikust 977-st häälest.

Kanada sõdureid Siinaile

OTTAWA — Kanada kirjutas alla kokkuleppele saatmaks väeosi Siinaile ÜRO rahupidamise üksusena, lõpetades sellega aastakümne pikkuse keeldumise. Kanadalaste üksusse kuulub 140 meest ja 9 relvastamata helikopterit. Kanadalased asendavad lahkuvaid austraallasi.

Viikingipuri paistis üle...

(Algus lk. 1)

kütta" enne kui ta viib selle oma suvilasse.

Õhtusöögile — kanakoivad, herned ja kartulid — järgnes sünnipäevapidu: Lembitu mõõgamees Taavo Rooneem pühitses oma 16. sünnipäeva. Vägev sünnipäevakringel lõigati lahti, Taavole lauldi tuhatkordne „elagu" ja poisid ning külalised said suu magusaks. Kuna Taavole kingitust ei tehtud, siis tegi tema omalt poolt kingituse kõikidele sõpradele — Rooneeme pagariäri „Tere-tere" nokatsmütsi, mille mütsimärgiks on kringel. Taavo vanemad kinkisid laagrile veel 300 kokteil-pirukat ja 3 suurt kringlit, mis telliti eesti laagrikülale külaliste vastuvõtu jaoks esmaspäeval ja mille kohale toomisel Rooneemed teatasid, et see on nende kingitus laagrile.

TORM RABAS LAAGRIT JA VIIKINGILAEVA

Üldiselt ilusaid ilmu nautinud laager sai reedel vihma ja „pahvaka" üsna tugevat tormi. Eesti laagris arvestati tormihoiatust ja kinnitati telgid lisanööridega. Selle tõttu ei lõhkunud torm muud kui viikingilaeva purje pika raa, mida polnud võimalik kuidagi kaitsta. Paljudes laagrikülades lõhkus ja lammutas torm telke ja leotas läbi poiste varustuse. Raale aga pandi lisatükk külge nagu seda lappisid Läänemere isandadki tuhande aasta eest.

Kolmapäeval, 3. juulil sõitsid poisid laagrisse Yorkdale Plaza parkimisväljakult koolibussiga, emade heade soovide ja lehvituste saatel. Isad olid enamasti tööl ja emad tõid poisid autodel kohale. Sama päeva õhtuks oli laager püstitatud ja korras. Neljapäeval algas laagris mitmekülgene programm ja õhtul oli laagri pidulik avamine. Programm jätkus ka reedel ja laupäeval. Järvel toimus purjetamine paadi ja purjelauaga, kanuu ja kajakiga sõitmine ning ujumine. Metsatukas prooviti primitiivseid spordialasid — vibulaskmist, vägikaigast ja mitmesuguseid võitluse- ning jõustiku-harrastusi. Paar suurt hoonet olid püstitatud tuleviku-programmideks, kuhu elektroonika-firmade poolt olid üles seatud mitmesugused arvutid, raalid jm. elektroonilised seadmed. Suured telgid olid üles seatud käsitöö harrastamiseks — nahatöö, puu-põletamine, mudelite ehitamine jm. Laagri harrastused ja hobid olid väga rikkalikud ja iga poiss võis sealt leida midagi, mis teda huvitab ja köidab.

Eesti laagris töötas „silk-skriini" trükikoda, kus Bruna Lindre trükkis soovijaile särkidele, tuulejakkidele ja rätikutele JüriPunno kujundatud eesti esinduse märki. Bruno arvas, et ta on neid trükkinud vähemasti paartuhat. Esimesena kirjutas oma nime külalisnahale üks eesti proua Burlingtonist — Narva linna juurde, kust ta pärines. Juhid laagris — Harold Kivi, Ants Evard, Margus Tae, Asko Kütti, Vikk Vessmann ja Arnold Tralla olid poistega rahul ja poisid ilma ühegi erandita olid laagriga rahul. Sedasama rahul-olu ja uhkust poiste tubliduse pärast viisid laagrist kaasa ka külalised.

JAMBOREE AVATI TAEVAST LANGEVA LIPUGA

Jamboree avamine toimus neljapäeva, 4. juuli õhtul. Kella 6—7 pärastlõunal liikusid värvikirevates tuulejakkides, lehvivate lippude ja erinevate kaelarätikutega poiste rühmad igast laagri sopist järve äärde piduväljakule. See oli haarav vaatepilt. Meie poistele oli liikuma hakkamiseks antud kell 6, nii et nad olid ühed esimesed väljakule saabujad ja said selle tõttu kuulavuse ning nähtavuse poolest parima koha.

Õhtu teadustajatena tegutsesid inglise keelt kõnelev tüdruk ja prantsuskeelne poiss, kes hõikasid välja kõik Kanada provintsid ja territooriumid, ning kümmekond välismaist esindust, kes viibisid laagris. Iga grupp vastas vägeva skaudikisaga ja Ontario oli ilmsest arvukamalt esindatud.

Avapidustuse alguseks toimus lennudemonstratsioon, mis omakorda algas langevarjuhüppega. Langevarjuks oli suur Kanada lipp, millega mees laskus maapinnale, Kümnetuhandeline laagripere paljastas pead ja laulis Kanada rahvushümni.

Järgnes kolmest osast koosnev demonstratsioon, kusjuures algust tegid Esimese maailmasõja lennukid. Järgnesid Teise maailmasõja masinad ja viimasena sooritasid kümme meest langevarjuhüppeid. Langevarjurid olid punastes hüppeover-allides ja jalgade külge kinnitatud punaste suitsuküünaldega. Kogu selle juures informeeriti poisse lennukite ja tegevuse tehnilistest üksikasjadest, nii et demonstratsioon oli õpetlik ja põnev.

Avatalitusel kõneles jamboree juht Deacon, kaks kirikuõpetajat pidasid oikomeenilise palvuse ning sõna võttis kohale kutsutud kolmas lord Baden-Powell — skautluse asutaja pojapoeg. Väga huvitava avakõne pidas Kanada peaskaut, kindralkuberner Sauve. Ta tervitas uut generatsiooni, kelle õlgadele jääb tuleviku Kanada, tänas väsimatuid skaudijuhte ja soovis head laagrit. Kõne lõppedes sidus ta omale kaela kõikidele ühise jamboree kaelarätiku. Temale järgnesid juhid ja lõpuks kogu poisteväg. Kirjust karjast sai sellega üks ja ühine laagri pere. Kõik sõnavõtud olid inglise ja prantsuse keeles.

Avapidustuse kolmas osa koosnes mitmesugustest muusikalistest ja liikumis-ettekannetest. Võimlemine ja tants muusika saatel, revüü, vanad filmilaulud jm. mis poisse eriti ei näinud vaimustavat, kuna paljud lahkusid oma laagritesse. Ettekannete keskel tuli elektrivoolu katkestus, mille heliosa lahendasid laagrit teenindavad sõdurid generaatorite käivitamisega. Valgustuseks toodi kohale sõjaväe autod, mis juhtisid oma valguse lavale.

Eesti Majandusklubi suvepäev

Eesti Majandusklubi Kanadas korraldab oma suvise koosviibimise, suvepäeva pühapäeval, 21. juulil Collingwoodis Hugo Rooneeme suvekodus. Suvepäeva kavas on kell 11 e.l. kogunemine, kell 12—13.30 lõunasöök, kell 14—17.00 vaba aeg omavaheliseks vestluseks, saunaks, ujumiseks, purjetamiseks Georgian Bayl, purjelaual sõitmiseks ja tantsuks. Kell 17.30 õhtusöök järgneva kohvilauaga, jalakeerutuse ja ühislauluga. Esmakordselt esineb klubi oma orkester. Liikmed ja nende külalised teretulnud, kuid osavõtuks tuleb registreerida H. Later and Ca. Ltd. büroos tel. 653-7315.

KALEVA KONDOMIINIUM
1 Innismore Cr. Scarboro

Viimane pakkumine eestlastele

Saadaval veel 2 moodsat, mugavat õhujahutusega korterit 5. ja 2. korrusel. Ehitus on 6-korruseline 20-korteriga, omanikud kõik eestlased.

OPEN HOUSE

laupäeval, 13. juulil kella 11 homm.—3 p.l. ja igal õhtul kella 7—9 kokkuleppel. Helistage 444-6405 või 444-2897